

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2:40 "

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1 | a

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 "

Manuscrisurile nu se li-
napoiază.

ROMÂNUL

„Pitici 'n putință“... În poște voinici...”

De: **Aurel C. Popovici**

II.

„Tânărul nostru de azi (oțelitul...) e o fire mai puțin aspră... mai aplecat spre criticism, cu un simț literar mai pronunțat (!), mai chinut (?) de probleme (!) cu mai multe pretenții și mai puțină te-meinicie“...(!!!)

(Goga, Insemnări, p. 38).

Una din noile concepții ale d. Goga este libertatea criticii, în sens anarhic. Într'un capitol de o rară lipsă de cunoștințe, de judecată și de cuviință pentru rândue-lile noastre interne, d. Octavian Goga com-pară disciplina de partid, solidaritatea no-astră națională, cu „preceptele morale ale po-poarelor primitive“ (p. 14), cu formula „tabu“ a sălbaticilor din insulele poline-siane. D. Goga face spirit. Chiar știință. Citează pe Wundt, pe Schurtz, pe Westerm-arek cari spun, că acolo, în Polinesia, „lucrurile pe cari s'a pus „tabu“ sunt sfinte, și nu se pot atinge“*)

D. Goga a uitat un singur lucru: cea mai elementară regulă nu numai a „dis-ciplinei științifice“, ci a cuviinței față de opinia publică cere ca un scriitor să nu citeze autori în chestii pe cari el nu le pri-cepe deloc...

Crede domnul Goga, că numai sălba-ticii și noi românii avem asemenea ope-riști? Formula de *tabu* se aplică în Poline-sia și când e vorba de căpetenia unui trib, când e vorba de locurile sacre, de morminte etc. Dar la noi cine nu le con-sideră *tabu*, adică sfinte și inviolabile, afară doar de anarhiștii, pe cari lumea cultă îi numește barbari îmbrăcați în haine mo-derne?

Și totuș, d. Goga ne spune că numai la sălbaticii aceia și la noi românii există fel de fel de opreliști, de *tabu*. Și că a-ceasta e credința marelui îndrumător „științific“, ne dovedesc următoarele lui rânduri: „Nu știu dacă acolo, (între săl-bateci), în umbra desigurilor de agrave, te mai ții încă lege nenorocită (!!!), dacă nu te-au prăbușit (!) și pe tine vaporii și elec-tricitatea în cripta (!) adâncă a atâtor prejudecăți (!) sociale și credințe de-sarte (!!“ (p. 16).

Apoi oricare tânăr student în drept dela Viena ar putea să arate dlui Goga imediat, că în constituția liberală a Austriei lui Grillparzer, Rosegger, Ganghofer, în patria a mii și zeci de mii de fruntași ai culturii europene, în acea constituție, zic, sancțio-nată la 21 decembrie 1867, art. 1 stabi-lește următoarele: „*Impăratul este consfințit,*

inviolabil și nu e răspunzător de nimic (Der Kaiser ist geheiligt, unverletzlich und unverantwortlich). Iată „*tabu*“, dle Goga!... Care va să zică și germanii liberali, cehii, polonii ș. a. din Austria să fie atât de stu-pizi ca polinezii d-tale?... Și numai în Austria o fi așa? Dacă marea nostru re-formator dela Sibiu ar fi frunzărit măcar textul constituțiilor monarhice din Europa, ar fi descoperit acelaș *tabu* în toate, dela cea belgiană până la cea a României și a celui mai nou stat balcanic. Iată dar că și la noi monarhul este pus la adăpost de „raza cercetărilor“, celor nechemați, e sub protecția legii *tabu*... Dar numai el? *Nenu-mărate alte idei și instituții, ca d. e. Dum-nezeu, evanghelia, sfinții, dogmele, morala, pute-rea imperativă a legilor etc. etc. etc.* „sunt lucruri pe cari s'a pus *tabu* și nu se (!) pot atinge“... Exact ca în Polinesia!...

Iar dacă aceeaș dispoziție există pe scara cea mai de jos ca pe cea mai de sus a civilizațiunii omenești, asta ce însemnează? Însemnează că aceasta este una din condițiunile de existență ale unui neam, ale unui stat. Forma de codificare e alta în Poline-sia și alta în statele europene: *fondul de adevăr însă e acelaș*. Care? E convingerea că anumite persoane, și anume idei, insti-tuții și lucruri, trebuie să rămână la adă-post de orice critică. De ce? Pentru o mie de motive pe cari n'am să le des-volt aici.

Apoi tot așa sunt interzise o mulțime de alte fapte între oamenii culti. *Mult mai multe decât în Polinesia*. Acolo, dacă ai gust și o droaie de admiratori în jurul tău, poți să mănânci fript chiar pe un șef de trib, cu toate că o asemenea faptă ar fi să fie și acolo *tabu*. La noi, în Occidentul Eu-ropei, asemenea porniri canibalice sunt cu mult mai *tabu* decât acolo... Ce este *în-tregul nostru cod al bunicii cuviințe* decât tot un cod plin de opreliști, de *tabu* și iar *tabu*?

Urmează oare că oamenii cu adevă-rat culti să-și bată joc de regulile cuviin-ței, de nenumăratele ei opreliști pentru-că chiar și triburile primitive au oarecari *în-ceputuri* de asemenea cuviință? E culmea absurdității! Dar atunci ar urma ca noi să introducem hrana pe — urechi, deoarece în Polinesia „*se mai ține legea*“, veche și barbară... de a introduce hrana în gură?... Vedeti ce logice, și mai ales superi-oare, sunt „concepțiile“ neîntrecutului „în-drumător“?...

D. Goga vorbește de „menajarea ipo-crită a atâtor cuvioase minciuni tradiționale“. Se vede că gloria jidănașului dela Buda-pesta, a lui Max Nordau, nu-i dă pace. Căci acesta a scos dela Paris, unde trăește ca

corespondent la „Neue Freie Presse“, un volum cu titlul „Minciunile convenționale“. Dar d. Goga nu se avântă în teorii, — căci nu-i dă mâna. Ține dar să aplice fără a le motiva. Auziți dar cum „*critică*“: „De câteori nu simți îndemnul s'o rupi (?) cu mângăerea dulceagă a unor convenții mă-lăiețe, să spui adevărul (!) în fața nenu-măratelor poticniri (!) ale minții și ale bu-nului simț (!!!), câte îți resar (!) în cale. Te oprește însă inevitabilul *tabu*. Astfel e *tabu* să spui că *cutare* avocat care în fața unei adunări de țărani varsă lacrimi fă-când pe puritanul (!) Danton, în zilele de săptămână e tovarăș de calabrias și de sen-timente (!) cu solgăbirăul ungar. Să te pă-zească Dumnezeu: fruntașii sunt *tabu*“, ...și „marele, sacrosantul *tabu* e comitetul na-țional“. D. Goga nu știe nici ce-i „spirit de cercetare“, nici ce-i „disciplină științi-fică“, nici ce-i logică elementară, nici mă-car ce-i bun simț. Nu-i deloc *tabu* să ataci pe un asemenea fruntaș dacă te țin cure-tele să-l numești și să dovedești că e „to-varăș de sentimente“ (!) cu solgăbirăul. Căci *numindu-l* faci un serviciu cauzei, și un act de critic care într'adevăr „se ro-stește răspicat“ (p. 16. 13) dupăcum ne tot spune d. Goga că face, dar nu face!... Pe un asemenea fruntaș ești dator să-l nu-mești! Să-l numești cu numele lui adevă-rat, nu cu numele fictiv „dr. Traian Hur-muzău“, ceea ce nu însemnează de loc că te-ai fi rostind „răspicat“... Numindu-l și dovedindu-l oaiie răioasă, vei avea un merit. Nu vei putea dovedi „tovărășia lui de sen-timente“?... Atunci *d-ta* vei purta conse-cințele!

Prin urmare, aici nu-i *tabu*! *Tabu* este numai să zici „comitetul național e inca-pabil“, că „fruntașii noștri“, sau „mulți“, sau „unii dintre fruntașii noștri joacă ca-labrias cu ungerii și sunt „tovarăși de sen-timente...“ *Apoi asta-i absolut tabu*, d-le Goga! Și trebuie să fie așa căci altminteri *d-ta* răspândești neîncrederea față de toți fruntașii, vrând-nevrând *calomniezi* nenumă-rați români de omenie pentru-că sau nu știi sau nu ai „intrasigența“ să *precizezi*, să *numești persoanele*, să *dovedești* atitudinea lor rea după regulile „spiritului de cerce-tare“ și ale „disciplinei științifice...“, pe cari le cunosc și le respectă toți oamenii noștri cari nu fac paradă cu Wundt, cu Schurtz, cu Westermarek, cu Oscar Wilde, cu Nietzsche ș. a. E dar absolut *tabu* să scrii, cum scrie d. Goga despre „purceii emigrați (!) cu de a sila din ograda *invă-țătorilor* (!) drept (!) plocon de bucătăria *cutărei* (!) doamne protopopese...“ Cel ce vrea să fie mai presus de cei din insulele polinesiaice, acela în asemenea caz „se va rosti răspicat“, d-le critic-îndrumător! Ne va spune imediat despre *ai cui* purcei e vorba și *cine* este bărbatul răspunzător al acelei protopopese?

*) Traducția asta „impecabilă“ e a d-lui Goga...

D. Goga se mai plânge că e tabu să aibi „un trecător zimbet problematic (!!) în fața discursului șters ori nemuncit al *cutării* deputat de al nostru“. De sigur că e tabu! Pentru că dacă te lauzi cu acel „zimbet problematic...“ al omului superior, în fața unui discurs nemuncit, de ce n'ai muncit d-ta să întri în Cameră? Dacă acel deputat a reușit, iar d-ta n'ai reușit, e mai mult decât probabil că, păstrând proporțiile ingerențelor administrative, *acel deputat muncise, într'un fel sau altul, neasemănat mai mult și mai cu spor decât d-ta care îi faci o critică atât de nemuncită până și din punctul de vedere al stilului...*

Vorba e, că pe acel deputat nu d-ta l-ai trimis în cameră, ca d-ta să ai dreptul să-ți bați joc de discursul său, ci alegătorii cercului său, cari îl vor fi cunoscând mai bine și cari au avut mai multă încredere în el decât în d-ta! *Iar d-ta n'ai drept să vări neîncredere și dispreț în inimile lor. Asta-i tabu, d-le Goga:* pentru că o asemenea „critică“ comodă se aseamănă cu defăimarea, cu scornitura, cu intriga contra *tuturor* deputaților, a căror umbră întunecă atâtea „valori“ minuscule ale atâtor pitici în putință, dar năzdrăvani în poftire! Este dar „tabu“ să ne vorbești de discursul șters al „*cutării* deputat“. *Cine-i* acel deputat? Care e discursul „șters și nemuncit“? Căci lumea cetitoare nu poate ști la cine te vei fi gândit d-ta, și va râde de toți. Apoi asta-i tabu în orice partid din Europa! *Cine-i* acel deputat? Să știm și noi, să știe și el. Precizează *răspicat!*... Căci atunci îți va putea răspunde și cel atacat, și poate, îi vor lua apărarea și alții dându-i lui dreptate, iar nu d-tale și-ți vor dovedi că „zimbetul d-tale problematic“ nu e un argument contra valorii acelu discurs, ci tocmai contra „noulor valori morale“!...

Adică ce așteaptă d. îndrumător dela deputații noștri? Nu cunoaște el însuș enormele dificultăți, cu cari trebuie să lupte ei? Doar el a scris *odinioară* următoarele rânduri:

„Deputații naționaliști, înfrânați în (!) tot cuvântul lor de severitatea volnică a prezidentului, sunt acoperiți de insulte murdare, sunt întrerupți cu injurături de vizitii răgușiți din partea majorității. Sunt trimiși la furci, la spânzurătoare. Sunt porecliți trădători de patrie. Sunt amenințați cu palme și ghionturi“ (p. 98).

Iar azi îi batjocorește! De ce? Pentru că ei nu vorbesc, nu pot vorbi acolo despre nu știu ce „*vis neimplinit*“? Despre idealul național? Pentru că nu declară acolo, că nu recunosc parlamentul Ungariei, că ei au deja un parlament național, „*un parlament al afacerilor noastre interne*“... pe urma „sufletului nostru de Mesia“? Sau să vorbească acolo despre Polinesia, cu competența savantului Goga?...

Și intransigentul și consequentul Goga *laudă* discursurile lui Apponyi! Noul „Mesia“ ne arată că e încântat de „superioritatea intelectuală“ a marelui sofist și farizeu politic maghiar, și-și exprimă admirația pentru Tisza, cel mai incapabil și frazeolog om politic, despre care d. Goga scrie că „*lucrează cu răceala cifrelor din cari se simte o asiduă (!) muncă (!) în cabinetul de lucru*“. Și *pretinsul* adversar al cultului maghiar consideră chiar pe Polónyi, Vázsonyi, Hock, mult superiori deputaților noștri!

Deși toate discursurile acestor maghiari, preamăriți de poetul „naționalist“, nu sânt decât țesături de idei absurde și fraze ridicole. Și un Goga insultă pe un Mihali, Maniu, Vaida, Lucaci, Vlad, Goldiș ș. c. l. că în cele mai multe cazuri au spus „*cuvinte fără nici o semnificație superioară (!!!)*, că „*fac echilibristică cu vorbe mari*“ etc., — d. Octavian Goga scrie așa, el care nu are o *singură* idee serioasă lămurită în toată puzderia sa de vr'o 70 de articole? El care vorbește cu o ne mai pomenită „grandiloquentă“ despre chestii în cari e cu desăvârșire „*analfabet*“?

*

Deoarece sântem în vremea *somașilor*, — somez pe d. Goga să ne arate *care* partid, din câte sânt în Europa, permite ca membrii de ai săi să combată pe conducătorii săi oficiali, făcându-i de răs și ocară în fața dușmanilor, așa cum face d. Goga și feștelitura ce se numește „Tribuna“?

Dar care partid serios, chiar nefind în situația partidelor naționale din Ungaria, Austria, Germania, Englitera etc., admite o asemenea frondă fără a o sili să iasă din partid, fără a căuta sau s'o supună disciplinei sau s'o strivească? Dacă d. Goga își va putea dovedi că există măcar un *singur* asemenea partid aici, în Europa atât de depărată de Polinesii, declar că imediat voi face mea culpa și voi abuona și eu *Tribuna* și *Luceafărul*...

Asemenea atacuri generale — cu toată rezerva, fără nici o valoare: „*exceptii se găesc*“... — în contra tuturor celorce conduc partidul, sunt tot atât de inadmisibile, de *tabu* ca și „*negațiunea* tezelor (!) fundamentale ale partidului“, după care se ascunde d. Goga. Căci, cu frunțași a căror autoritate orice „*pitici în putință*“ o pot terfeli nevătamați în fața poporului și a dușmanilor comuni, nu se vor mai putea susține principii fundamentale, nici așa cum au fost susținute până acum. Asemenea „*pitici în putință*“ și *voinicoși* numai în poftire, cari azi atacă, fără nici un motiv serios, pe conducătorii partidului, mâne prea ușor o să vorbească și despre „*tezele (!) fundamentale*“ ale partidului ca despre niște „*dogme învechite*“, ca despre niște „*cuvioase fleacuri tradiționale*“, cari nu sunt și nu trebuie să fie „*tabu*“... Oare Slavici, Brote, Mangra, nu așa au „*evoluat*“?... Și cât de întemeiat este acest al meu argument, cititorii vor înțelege imediat ce le voi spune că, în acelaș capitol, d. Goga ne face o foarte caracteristică mărturisire pentru această chestiune, zicând: „*că sunt mulți cari nu se pot împăca încă cu tendința de a schimba o seamă de dogme învechite, e prea firesc*“ (p. 18). Apoi dacă, după d. Goga, până și dogmele se învechesc și trebuiesc schimbate, cu cât mai vârtos se va împăca el, la strămoș, — cu abandonarea unor principii politice „*învechite*“, cari și altor „*intelectuali*“, ca d'alde Slavici, Brote, Mangra, de mult li-se par, „*cuvioase fleacuri tradiționale*“. Doar știm, că *literatul Slavici această convingere a avut-o chiar când a întemeiat „Tribuna*“. Numai că atunci nu îndrăznea s'o exprime. Trebuia deci să caute a compromite *toate* comitetele și întreg partidul spre a ajunge, el, fără îndoială, cel mai mare literat al nostru, în tabăra lui Jeszenszki.

Logica acestei deducțiuni nimic nu o

confirmă în mod mai elocvent decât faptul, că „*îndrumătorul*“ Goga, care în atâția ani a scris vr'o 70 de articole politice, nu ne *dă unu* *singur* măcar, în „*opera*“ sa de „*idei*“ și de „*valori*“, despre autonomia Transilvaniei sau a poporului românesc și despre alte teze (!) fundamentale ale partidului. *Apoi acestea sunt idei politice, probleme mari și concepții naționale*, astea trebuiesc limpezite, propagate și adâncite în mintea și sufletul românilor *tocmai de cătră tinerii lor culti*, — iar nicidecum problemele naționale ale sălbaticilor de prin insulele din Polinesia!...

Dar cum o să se priceapă acești neîntrețuți tineri oțeliți la interesele populațiilor de acolo, dacă nu au absolut nici o pricepere pentru ideile vechi și înțelepte din mijlocul neamului lor propriu?

Prin urmare, cu toată „*munca*“... săvârșită de d. Goga ca să scoată din Oscar Wilde, Wundt și Nietzsche, din Westermarek, Madách Imre, Századok, Világ etc. vr'un „*contur*“ de ideie sau de concepție politică sau culturală propriu zisă pe seama „*noulor valori*“ dela „*Tribuna*“ sau „*Luceafărul*“, el n'a izbutit decât, să stoarcă „*zâmbete adevărate*“ în fața acestei „*științe*“ „*aduse de departe*“...

În una din poeziile sale, d. Goga ne plânge de milă că:

Noi suntem drumetii piticelor (!) vremi
Pitici în putință și vrere.

Așa e. Așa sunt vremile acestea: „*pitice*“... Și e firesc ca, în vremuri atât de grele, oamenii cu puteri mai modeste, „*piticii în putință*“, să urmărească și idealuri mai modeste, să se mulțumească, și pentru obște și pentru sine, cu idei și satisfacții în raport cu puterile lor. Aceasta atitudine e și firească și înțeleaptă. Nefirească și pretențioasă — ca să nu întrebuintez un cuvânt mai potrivit — e numai atitudinea acelor „*panglicari grandiloquenți*“ cari, zice d. Goga, „*prin sgomot și îndrăsneală*“ cred că-și pot „*masca sărăcia minții*“ naminându-se, ei pe sine, „*minți cercetătoare*“, „*talente creatoare*“ și apostoli îndrumători — deși nu sunt decât adevărații „*analfabeți*“ lărmuitori în politică, adevăratele „*nulități*“ — pentru cari, înainte de a se ivi ziua, „*crepusculul*“ a și sosit. Căci dreptate are d. Goga numai când zice: că „*oricât ai fi de meșter în tertipuri, oricât deameleon și inteligent, nu-ți poți croi un pedestal*“ (pag. 221)... Da, d-le Goga, e adevărat: *Nu-ți poți face un pedestal*, — nici chiar dacă scrii o limbă literară fără u scurt... și întrebuintezi toate expresiile „*pă radical*“ din gazetele dela București!... Da, d-le Goga, una din dorințele d-tale se va împlini: „*se va introduce o notă de severitate în judecarea valorilor la noi, se vor scormoni păcate, mai mult sau mai puțin latente, se vor trage la o parte perdelele ipocrisiei și cinizmului (ofelit) după care clocotesc (!) grămezi de urăciuni*“.

În chestia votului universal. La circulara lui Khuen au mai răspuns până acum: academia de drept din Erlau și societatea pentru cultură din Pressburg. Ambele răspunsuri sunt străbătute de spiritul oligarhic al lui Tisza și consortes. Amândouă leagă dreptul de vot dela condiția scris-citului în limba maghiară, iar a doua mai adaugă la aceasta și condiția de a avea patenta de patriot. Va să zică exclude dela dreptul de vot pe toți agitatorii fără suflet. Astea, mă rog, sunt societăți de cultură maghiară și știu prin urmare ce cer!

Spre lămurirea românilor cinstiți

După două săptămâni de prefăcută nepăsare în care a încercat, întâiu să nesocotească și apoi să bagatelizeze prin glume de prost gust dovada încercării sale machiavelice de a ademini opiniunea publică românească spre o politică mangristă, — și cari s'a adus prin publicarea articolului ei: „Consequența în materie politică”, — în sfârșit Tribuna a hotărât să se justifice.

Pentru aceasta, recurge din nou la mijloacele sale obicinuite de a arunca confuzia în mintea cetitorilor prin false analogii între sensul foarte clar al pasagiilor pline de mișlească ispită din articolul „Consequențe în materie politică” și câteva cuvinte ale dlui Sp. C. Haret, fost ministru al instrucțiunii în România și care se potrivește ca nuca'n perete cu cele cuprinse în menționatul articol al Tribunii.

Iată cuvintele dlui Sp. C. Haret, pe care le cităm după Tribuna neavând la îndemână articolul dlui Haret:

„Pentru ca o grupare de oameni să merite numele unui partid politic, trebuie ca să întrunească anumite condiții.”

„În prima linie, trebuie să aibă cunoștințe exacte de toate principalele nevoi ale țării, precum și idei hotărâte în privința modului cum ele pot fi satisfăcute. Soluțiile acestea pot să varieze dela un moment la altul, pentru că și împrejurările se schimbă, și ceea ce convine azi poate să nu se mai potrivească mâine; trebuie însă ca la fiecare moment partidul să știe ce vrea.”

*

Este vorba în articolul d-lui Sp. C. Haret de cunoașterea nevoilor țării în care e chemat să acționeze un partid și de idei hotărâte pentru satisfacerea lor. Soluțiile zice d-sa, cu drept cuvânt, pot varia după împrejurări.

Aprobăm și noi cuvintele d-lui Sp. C. Haret. Ele, însă, nu pot constitui nici o justificare pentru infamia „Tribunii” întrucât ele nu au nimic de a face cu sensul „Consequenței în materie politică” a „Tribunii”.

D-l Sp. C. Haret vorbește despre un *partid de guvernământ* din România sau dintr'un alt stat oricare.

Un asemenea partid reprezintă cele mai varii nevoi ale unui stat dintre care unele pot fi susceptibile în adevăr de anumite amănări, sau grăbiri, nefiind toate de o *necesitate esențială* pentru existența statului sau a neamului.

Pe lângă aceasta un asemenea partid de guvernământ vine la putere cel puțin la patru ani odată, când are ocazie să-și realizeze în total sau în parte programul sau și prin aceasta să stabilească *el însuși* noi relații între diferiții factori politici și economici, între diferitele clase sociale dintr'o țară și să dea naștere la noi împrejurări care creează noi nevoi ce trebuiesc concretizate în noi „idei hotărâte”.

Aceste idei în împrejurările noi intervenite astfel firește reclamă soluții noi.

De asemenea un partid reprezentând varii interese de ordin politic, economic, social și cultural poate simți nevoia de a-și revizui programul și de a adopta noi soluții și atuncea când, pe altă cale este pus în situații noi, create de împrejurări noi.

*

Dar ce au de aface teate aceste cu cazul cu totul special al unui partid cum este partidul național al românilor din Transilvania și Ungaria?

Acest partid a înscris în programul său câteva revendicări care constituie însuși condițiile de existență ale neamului românesc de dincoace de Carpați.

Fără de a se împlini aceste condiții, neamul nostru nu poate exista în pace aici.

O pace fără îndeplinirea tuturor acestor condiții înseamnă moartea neamului românesc.

Cât timp aceste condiții nu se realizează războiul este o *necesitate* de existență a neamului, este *singurul mijloc* de a ține acest neam solidar și conștient de sine.

Imprejurările care au necesitat înscrierea acestor revendicări de ordin fundamental în programul dela 1881, nu s'au schimbat. Și atunci ca și astăzi românii care pun mai presus decât ori și ce, dăinuirea și dezvoltarea națională a neamului românesc, au convingerea că situația românilor trebuie să fie atunci ca și astăzi o situație de războiu.

Prin urmare despre ce schimbări, despre ce soluții noi, vorbește organul dubios în articolul său „consequența în materie politică”?

„Să lămurim deci, zice „Tribuna” (în No. 190 din 3/18 Sept. 1910). Noi ca oricine altul, care are o intuiție dreaptă în chestiuni politice nu suntem pentru formule stereotipe.

„Viața publică se găsește pururea în fluctuațiune, încât despre principii și tactică, tăiate în bronz, este greu a vorbi. Și nici nu credem că drepturile sunt imprescriptibile. Aspirațiunile noastre pot să crească, sau să se coboare, după epoce și caracterul lor.”

„Să lămurim deci”... despre care viața publică vorbește „Tribuna”? Despre ceea din România sau despre nenorocita noastră viață publică de aci.

Despre care bărbat politic ne vorbește când face apologia omului politic-cameleon, în același articol, publicat la o lună după trădarea lui Mangre?

Ce împrejurări s'au schimbat la noi care să necesiteze o schimbare a tacticei de luptă cu ori ce preț, pe care o observă partidul și comitetul național?...

*

La aceste întrebări precise nu se poate răspunde prin analogia de *rea credință* a Tribunii pe care o stabilește între partid ca cel național liberal din România care în 60 de ani a avut cel puțin 40 de ani de guvernare a țării și care reprezintă atâtea varii interese susceptibile de atâtea schimbări și între partidul nostru național persecutat prin toate mijloacele și care nu are de revendicat decât lucruri de ordin fundamental.

Singurul răspuns la întrebarea ce se pune organului dubios este că aceia care se ascund sub numele de „noua generație”, educată la anumite cafenele din București, probabil, nu admit ca o necesitate de prima ordine starea de luptă necontenită cu dușmanul până la realizarea programului și care este o condiție neapărată existenței noastre naționale.

Consideră această încapăținare ca un „romantism”, ca o „declamație” a unor

bătrâni „ramoliți” și de sigur preferă bucuriile unei păci dulcege înaintea necontenitei lupte la care-i chiamă *credința* celor pe care-i numesc bătrâni. Acesta este „realismul” lor „științific”.

Dar „noua generație”, pretinsa nouă generație, care de fapt nu e decât o gașcă de naufragiați morali, de vanitoși și de materialisti, își dă seamă că nu se poate bucura de avantajile unei renunțări la „drepturi imprescriptibile” decât dacă vor trece cu popor cu tot în tabăra „realismului”.

A pipăi pulsul opiniunii publice deci în vederea unei asemenea treceri la „realism”, acesta a fost scopul infam al „Consequenței în materie politică”. El denotă intenția adevărată a „primenitorilor” și prin el se explică furioasa campanie de distrugere împotriva organizației politice și a oamenilor cari reprezintă intransigența națională în ce privește condițiile de existență ale neamului.

Apelul machiavelic la trădare a principilor de intransigență, din „Consequența în materie politică” făcut în „Tribuna” cu nr. 190 din 3 sept. 1910, la o lună după tradarea lui Mangra, implică în chip necesar din partea tuturor românilor de inimă din aceasta țară și de peste munți să-și încorde toate puterile spre a scoate dușmanul perfid din cetate.

X.

Primum dela d. Valeriu Moldovan, directorul „Românului” din Cleveland-Ohio următoarea scrisoare:

Stimate d-le redactor!

Sunt abea de câteva zile sosit din lunga călătorie și iată, mă și aflu în fața neînduraților judecători de moravuri, cari în trei șire m'au și „despremenit”. — Pe celalalt tărâm nu citiam „Tribuna bo-bocilor”, cu împănatele „gogomăni” și „soricate”, din respect pentru sârmanii mei nervi, prin urmare nu știam de întepăturile de cari îmi făcuseră parte „prea stimatii foști camerazi”. Astăzi însă mă „încumet” să comentez iac'asa „în fuga condeului”, dar „înainte de masă” acest „gratios” „bine ai venit”, — în care se spunea că am „dispărut” din Cleveland și că am iscălit numele dlui Vaida sub articoli scriși de mine.

Nu pot să spun că n'aș fi „dispărut” din Cleveland, de oarece sunt aici, în Ardeal dar înainte de plecarea cu zece zile am scris un articol de adio, în ziarul din Cleveland, în care am spus că mă întorc, prin urmare „disparația” mea se poate numi și „plecare”, când vrei să ști că nu sunt toți oamenii pe o formă și din acelaș „aluat”... Când apune soarele, el și răsare undeva, fără să țină seamă că poate apariția lui nu-i pe placul celor ce operează pe întunec. Dacă aveam „motive” să dispar, ași fi dispărut spre întunecosul „Wild West” și nu veneam spre răsărit, la lumină, în bătaia reflectorilor „geniului” d-voastră.

Despre „minunata informație”, că ași fi scris articoli în ziarul meu și l'ași fi iscălit pe d. dr. Vaida nu am multe de spus. Singur d. Vaida ar avea dreptul să protesteze, dar la nici o împrejurare nu acia, care înșiși se iscălesc sub articoli scriși de altcineva. Sunt incredințat pe deplin, că dacă ar ști scrie dr. Bocu un articol, nu l-ar iscăli cu numele d-lui Goga, ba dimpotrivă, ar păși „sever” peste pragul redacției și i-ar spune lui d. Montani să scrie „știrile zilei”.

Admițând că eu ași fi încercat să împodobesc pe altul cu penele mele, fără știrea lui, — oare se poate asemăna asta cu faptul cunoscut de toți că d. Bocu se împănează singur cu pana cumpărată dela altul?

Lăsați steacurile, domnilor, că vin sărbătorile și vremea pocăinței.

Până la următoarele înțepături, tot atât de motivate, cu cari mă veți „desprimeni”, „ab oca”, — dați-mi voie să mă hodinesc de ostenețile călătoriei și să nu vă prea dau atenție.

V. E. Moldovan.

Declarațiile ministrului de războiu spaniol. Interviewat, ministrul de războiu al Spaniei a declarat cu privire la evenimentele din Maroc, că faptul dușmanului dedea de gândit, căci dușmanul este militariste bine instruit și are arme și munițiuni din abundență.

Numeroase gazete combat această teză ca inadmisibilă ca să fie la mijloc o ingerință a Franței, cum susține generalul Luque, ministrul de războiu.

Ziarul liberal „Manana” vorbind de interviul generalului Luque zice: se afirmă, că reprezentantul unei republici a încunoscuit guvernul cumcă ar fi bine să se precizeze acușările spre a se evita ca opinia publică să fie rătăcită și pentru a nu fi însuși silit să facă o călătorie spre a cere și a cere apoi instrucțiuni guvernului său.

Un senzațional incident politic în Austria.

Caracteristic pentru situația de acum e, că delegațiile s'au deschis fără un discurs al tronului, ceea ce nu s'a mai întâmplat niciodată. Înainte vreme, când M. Sa monarhul era bolnav, discursul tronului era citit de către moștenitorul tronului. Acum se știe, că M. Sa monarhul e puțin indispus, iar moștenitorul tronului care e în desacord cu contele Aehrenthal, nu putea deschide el sesiunea în care contele Aehrenthal avea să-și expună politica.

Greva socialistă și expozeul lui Aehrenthal.

Ziarul „Arbeiter Zeitung” din Viena scrie următoarele cu privire la expozeul făcut în delegațiuni de către contele Aehrenthal: „Ar fi greu de redat și încă și mai greu de explicat ceea ce a spus contele Aehrenthal. Nimic, — și el s'a referit, pentru explicarea cuvântărilor sale, la declarațiile celor doi președinți de consiliu, cari acum câțva timp, în ambele parlamente, n'au spus nimic”.

Privitor la discursul ministrului de războiu, cavalerul Auffenberg, ziarul spune:

„Strigătul social-democrației sună cu mult mai scurt și mai lămurit:

... Nici un om și nici o pară!”

Republica chineză. China s'a proclamat republică. Putem zice deci, că prin voința ei este republică, întrucât puterile potrivit ideii republicane au fost înfrânte, căci atât aderenții dinastiei și ai absolutismului cât și constituționalii nu vor mai putea rezista. Nu este însă China republică pentru puteri, dintre cari cea dintâi se poate număra Rusia.

Situația republicii este prin urmare cât se poate de grea și nu se știe, dacă împrejurările îi vor permite să se afirme. Proclamarea lui Sun-Jat-Sen de președinte al republicii în Shanghai s'a făcut sărbătorește. Republica chineză se poate considera de aci înainte ca un fapt îndeplinit.

Guvernul republicii va convoca cât se va putea mai curând adunarea națională în care speră să aibă o majoritate considerabilă.

Rusia, care oriunde e încercătură își găsește interese periclitare, e foarte îngrijată de cele ce se desfășoară în China.

Interesele sale ar fi periclitare în cazul când Mongolia s'ar separa de China neprimind republica. Intervențiile Rusiei în această chestie nu sunt mai puțin decât un ultimatum. Odată cu protestările Rusia a început și operațiunile militare în Mongolia și Turkestan. Statele- Unite se opun amestecului rusesc. Flota lor acum nu e departe de țărmurile Chinei.

În Tokio s'a ținut un consiliu secret în care s'a discutat atitudinea ce o să aibă Japonia față de republica chineză. S'a constatat, că republica chineză ar fi primejdioasă pentru Japonia întrucât ea n'ar putea fi scutită de ideea republicană, fiind în vecinătatea Chinei.

Senzaționalele declarații ale profesorului Delbrück. Mare senzație provoacă un interviu pe

care celebrul istoric Hans Delbrück l'a acordat corespondentului din Berlin al ziarului „Daily Mail”. Delbrück a spus între altele:

„Cred că un războiu e inevitabil între Germania și Anglia. Noi știm acum că intenția Angliei a fost să năvălească asupra noastră, fără o declarație formală de războiu. Suntem atât de indignați de aceasta, că în viitoarea sesiune a Reichstagului se va depune un proiect de lege după care orice prizonier al unei națiuni străine, care ar începe un războiu în asemenea condițiuni, va fi tratat ca pirat adică va fi imediat împușcat sau spânzurat. Eu cred că guvernul german se va putea opune cererilor privitoare la o sporire a înarmărilor.

Chestia marocană dovedește lămurit că Anglia e marele nostru dușman. Față cu asemenea împrejurări, există numai o singură soluție: cât mai multe Dreadnought-uri. Nu vrem să tolerăm mai mult asemenea amestecuri în chestiunea marocană.

Profesorul Delbrück atinge apoi dușmănia tradițională pe care Anglia o arată mereu față de Germania în chestia căei ferate a Bagdadului și adaugă apoi:

„Anglia a profitat de orice ocazie pentru a se alia cu Franța și Rusia împotriva noastră. Să ne amintim numai de chestia golfului Balanelor. În toate părțile lumii, reprezentanții noștri diplomați, se lovesc de rezistența colegilor lor britanici. Aceasta trebuie să se schimbe dacă e vorba să rămânem prieteni.”

Ziarul „Morgenpost” din Berlin a adresat profesorului Delbrück întrebarea, dacă aceste declarațiuni ale sale sunt adevărate. Delbrück a declarat, că unele din declarațiile sale au fost redată în mod greșit. El n'a declarat:

„Cred că războiul e inevitabil”, ci a întrebat pe ziarist: „Credetiți dv., că războiul e inevitabil?” Deasemenea el n'a spus: „Se va depune în Reichstag un proiect de lege cu privire la tratamentul prizonierilor englezi”, ci a spus: „Indignarea e așa de mare, încât în cercurile patriotice se afirmă, că ar trebui să se depună un asemenea proiect de lege”.

Scrisoare din Beiuș

Comemorarea marelui arhieru și mecenate Samuil Vulcan

Pomenirea episcopului Samuil Vulcan, intemectorul școlilor din Beiuș s'a prăznuit și anul acesta cu deosebită solemnitate.

La 8 și jumătate s'a ținut sf. slujbă împreună cu parastas pentru odihna veșnică a marelui binefăcător. A celebrat directorul dela gimnaziu Vasile Stefanică, asistat de mai mulți membrii din corpul profesoral, fiind de față tinerimea școlară dela toate institutele de învățământ din loc.

Terminându-se parastatul la orele 11 fără un sfert, s'a început ședința festivă în sala cea mare a institutului. Public numeros, intelectualii din loc — mulți și din jur — au grăbit să participe la acest praznic școlar.

Înainte de începerea ședinței sosește Ilustratarea Sa domnul episcop dr. Demetriu Radu. E viu aplaudat.

Ședința festivă aranjată de societatea de lectură a tinerimei; sub conducerea zeloasă a profesorului dr. Alex. Pteancu, a avut un program bogat și variat. În special s'a prezentat în următoarele puncte: 1. *Imnul Patronului* cor mixt de Hubic cu acomp. de pian. 2. *Samuil Vulcan*, cuvânt ocazional de profesorul conducător. 3. *Krenn, Ave Maria* sopran acomp. de orchestră. 4. *Cerna*: Poporul, poezie decl. de I. Teușan elev de cl. VIII gimnazială. 5. *Teodosiu*: Dulce Bucovina cor bărbătesc. 6. *Csengey Gusztáv*: A fogoly lengyel, poezie decl. de S. Mosolygó cl. VIII gim. 7. *Rosetti*: Menuette *Mendelssohn* Morceaux caracteristique quartet de violină. 8. *Costescu*: Puișorul cor de copii. 9. *Schiller* das Glück poezie decl. de N. Hozan cl. VIII gim. 10. *Wagner: Die Meistersinger von Nürnberg* (o parte) operă, cor mixt cu acomp. de pian. 11. *Trubadurul*, melodramă de Goethe, traducere de V. Ilea cl. VIII gim. 12. *Costescu*: Bubiue tunul, cor bărbătesc cu acomp. de pian.

În cuvântarea comemorativă profesorul dr. Alex. Pteancu a prins în cuvinte frumoase viața și activitatea episcopului *Samuil Vulcan*, prezentând o iconă vie despre ceea ce a lucrat Vulcan ca organizator al eparhiei orădane, întemeietor de

școale și mai presus de toate ca îndrumător și sprijinitor al culturii române din vremea sa.

Nu mai încapă nici o îndoială, că Vulcan este una dintre cele mai strălucite figuri din epoca deșteptării noastre culturale și naționale.

Și astăzi, când cartea vremilor apuse ni-se deschide de mâni din ce în ce mai pricepătoare și nepreocupate, *Samuil Vulcan* în cei treizeci și trei de ani, cât stă cu mila lui D-zeu în scaunul episcopesc din Oradea-mare, ni-se impune drept un puternic stâlp de lumină, în jurul căruia încolțește și crește o nouă viață și se infiripă o nouă îndrumare pentru cultura română și în special pentru cultura părților ungurene.

Bărbat de înaltă cultură, cu idei pe cât de înaintate, pe atât de instructive pentru toți ceie vor să vină, *Vulcan* în clipe de grea cumpănă pentru cultura noastră, își dă seamă de datorințele ce-i revin unui arhieru român cu mare trecere, cum era, și prin felul și jertfele cu cari îmbrățișează și sprijinește cauza tuturor românilor — și mai de aproape cea a românilor bănățeni — se ridică la înălțimea acelor idei, cari idei în vremuri grele trebuie să stăpânească mințile și inimile tuturor celor chemați să închege și să îndrepteze viața socială și culturală a unui popor.

Fiecare elev s'a achitat cu multă ambiție de rolul, pe care l-a avut, în special s'a distins elevul I. Teușan, predând cu căldură și avânt puternică — cea mai puternică — poezie a lui *Cerna*: Poporul.

Profesorul de cântare și muzică Fr. Hubic s'a afirmat peste orice așteptare. S'a impus tuturor ca în instruirea și dirijarea unei părți alese din opera: „*Die Meistersinger von Nürnberg*”.

A stors admirație generală. Cu elevi de liceu, cu ștregării neatente — să esecuți tu ceva din Wagner, acest dul răsvrăitor împotriva muzicii tradiționale!

Și se știe, cum *R. Wagner* tocmăi în opera aceasta a rupt definitiv orice legătură cu vechea artă muzicală și în creațiunea aceasta — (1868) apare întâia dată ceea ce a fost, compozitor dramatic sau cum i-se mai zicea: *muzicant dramatic*.

Diracția aceasta o apucase deja Wagner într-o formă oarecare, cam pe la anul 1845 cu opera *Tanhauser*.

Când din gura a peste o sută de elevi erupse vijeliosul sfârșit „*Ura arta germană*”, cu care se mântuie aceasta parte din „*Maestrii cântăreți din Nürnberg*”, parcă mă pomenim la vre-o audiere din Tonhalle în München și nu în Beiuș.

Oricât s'a scris asupra *Wagnerismului* pro și contra — și s'a pus alătorea de *secesionismul* din pictură, fapt rămâne că, azi opera lui Wagner e considerată drept cea mai măreață exteriorizare a genului omenesc.

Acompaniamentul de pian l-a ținut domnișoara *Valeria Stefanica*. Țin să releviez cu deosebită mulțumire și admirație dragostea și zelul cu care gentila domnișoară a coborât cu înaltele sale calități artistice câștigate în cele dintâi conservatoare din apus — München Augsburg — Paris — Londra — în mijlocul elevilor, îmbărbătându-i și dându-le grațiosul d-sale sprijin.

Bucuros de cele văzute și experiate, de închiere ia cuvântul Ilustratarea P. S. Domn episcop dr. Demetriu Radu și într-o răpitoare bogăție și frumusețe de idei, dând expresiune înaltei mulțumiri de care este stăpânit în fața atâtor frumoase și nobile silinți, îndeamnă tinerimea școlară și corporațiunile didactice la zel și muncă neîntrepută în acest veac al muncii și al luminei.

În cuvinte de o căldură și putere espanzivă îi avertizează, ca în toate străduințele lor să aibă în vedere leagănul culturii noastre adevărate, *biserica*. Ea, biserica, ne-a pus cea dintâi carte în mână și astăzi în cultura noastră după vreme numai în semnul sf. cruci vom fi în măsură să aflăm acele legături de dragoste și pace, cari pe cei desbinați în urmărirea conștiinței libere, trebuie să-i unească într-una și aceeași baterie de inimă pentru binele și luminarea poporului nostru, pentru înălțarea bisericii române, și pentru întărirea patriei noastre străbună și iubită.

Legea noastră strămoșească, patria și tronul sunt temeliiile creșterii adevărate. Cuvântarea Ilustrității Sale a făcut adâncă impresie asupra publicului. Cu mare luare aminte ascultau îndemnuurile și sfaturile arhierului și inimile tuturor erau stăpânite de-o nespusă mulțumire și mângâiere sufletească, văzând pe înaltul Pastor în mijlocul pruncilor împărțându-le învățătura scripturilor.

(c. p.)

Instituțiile culturale maghiare și votul universal

(**) Am urmărit cu atențiune părerile instituțiilor culturale maghiare referitoare la votul universal. Și trebuie s'o mărturisesc dela început: Aceste păreri nu sunt nici decât produsul unei culturi, care să merite ca să fie pusă la nivel european. Cele mai multe din ele își exprimă reprobarea în chestia celui mai umanitar, mai natural și mai actual drept, pe care îl discută cu atâta aprindere sociologia de azi. Singură numai Reuniunea sociologilor acceptează acest drept și-l proclamă cu toată îndreptățirea de dreptul firesc al omenirii.

Un fapt recunoscut toate aceste societăți: legea electorală de până acum nu mai corespunde vremilor de azi și cer cu toatele ca să se facă o altă lege. Orbite însă de anumite prejudecăți, cari fără contradicție sunt proprii politicianilor maghiari de azi, unde cer ca să se facă o lege, care să corespundă vederilor lui Tisza sau vederilor reumatice ale lui Kossuth, *bolnavul* fin al tată-său, altele insistă pentru o lege, care să accepte ad litteram vederile incoloro, dubioase, șterse ale lui Khuen, mumusul ce poartă pe fruntea sa veșnicul semn al întrebării, și deci aceste societăți nu cer nimic, ci-și rezervează o comodă situație de mameluci, în care vor intra imediat ce Khuen sau alt nedecis se va decide pentru realizarea nimicului sau pentru o trecere în — Nirvana. Și iară altele secundează vorbăria aprinsă a lui Justh și a tovarășilor acestuia cerând votul universal și secret, cu care vor întemeia mai cu ușurință statul unitar național maghiar și vor reuși să proscribe pe agitatorii furioși ai naționalităților, vestind deci, mai mult inconștient, un bel-lum omnium contra omnes, aceste instituții vreau deci ceva, ce vrem și noi, vreau *un mijloc*, dar pentru realizarea unei ținte, care diferă în mod evident de ținta noastră.

Scopul lor e un scop moral, deoarece acesta voește distrugerea, pe când noi vrem conservarea tuturor elementelor, cari locuesc în această țară, fără ca să negândim câtuș de puțin la distrugerea unora pentru asigurarea existenței noastre. Vreau proscrierea din cadrele statului a acelor cetățeni, cari sunt conducătorii și în acelaș timp factorii cei mai naturali și cei mai morali ai națiunilor nemaghiare. Evident asta e o intențiune, care nu congruează cu legile normale ale naturii și care nu poate deci avea o bază morală, ci care în sine e mai mult o utopie, un asalt donchisotic împotriva morilor de vânt.

Și însfârșit iarăși alte instituții țin cu tot prețul la titlul, pe care-l dă cultura omului ce se indeletnicește cu ea: *la originalitate*. Aceste instituții *au de gând* să fie originale. Dar gândul lor rămâne imbrăcat într'o formă de realitate numai în cercul strâmt al acestor instituții, căci iute și degrabă iese la iveală, că originalitatea lor e o combinație din diferite „păreri”, și dacă vreți, „convingeri”, pe cari le au toți politicianii încurcători de ite, ai neamului maghiar; e cu alte cuvinte un plagiat îndrăzneț, care însă luând în considerare proporțiile minuscule ale culturai maghiare obține o grabnică și mult binevoitoare iertare.

Aceste instituții voesc înfăptuirea unei legi de vot universal, nu tocmai universal,

căci ele doresc acordarea lui numai acelor cetățeni, cari știu scrie și ceti (nodul gordian: „inteligenta” lui Tisza); voesc un vot secret, căci acesta ar fi să se acorde numai orașelor, adevă maghiarilor și sașilor mameluci pe când satele cu toate neamurile nemaghiare, cu notarii și solgăbirăii lor să fie dăruite cu votul pe față, deschis, (sofisma reumatică a *bolnavului* Kossuth); voesc un vot egal, dar nu tocmai egal, căci în cadrele acestuia voesc să icuiască și votul plural, (fătu ilustru tărut cu multă sudoare din Belgia de grandseigneurul Andrássy), la care să se ia ca un fel de garnitură și votul mijlocit, pentruca nu cumva să se știrbească consecvența tradițională a constituției milenare...

Cam acestea sunt părerile distinselor instituții culturale maghiare în chestia votului universal. Toate afară de Reuniunea sociologilor, singura instituție într'adevăr culturală — accentuează înfăptuirea unei legi electorale, care să nu știrbească întru nimic unitatea statului național. Nimic, absolut nimic să nu fie știrbit, căci atunci Jupiter va tuna înfricoșat. Și tot această lege să aibă în vedere conservarea în întregime a suzeranității „națiunii”. „Națiunea” singură e și trebuie să fie suverană! Și bine să se știe cine e această „națiune”: clica atotputernică a feudalilor de azi și dacă vreți și rassa maghiară, pentruca suverana clică să fie prevăzută cu un oarecare zid de apărare...

Poftim păreri! Îți trebuie într'adevăr o sfortare supranaturală, ca să ieși din haosul acestei lumi de înfricoșate „ideologi” și ca să te înalți spre lumina binecuvântată a soarelui. Secoli dearândul a muncit omenimea, ca să scape din cătușele întunerecului medieval și să treacă peste mureș-chinezești, în cari trăgeau de moarte libertatea, dreptatea și stima față de om și iată că sunt oameni cari trag de mânecă această sfortare supranaturală a omenimii setoasă după lumină și se folosesc de tot felul de arme, ca să răstoarne iară în prăpastie pe omul încălzit de raza binevoitoare a soarelui.

Această manoperă e fără îndoială anti-umană și se poate timbra oricum, dar numai îndreptățită și loială nu. Cultura întregă, tot acest splendid monument înălțat prin o muncă de veacuri de mâna omenescă, protestează împotriva acestui atac, care cu voie sau fără voie se îndreptează împotriva ei. Căci cultura adevărată nu poate face deosebire între om și om, ea acceptează ab ovo o egalitate între aceste ființe înzestrate cu rațiune și acele instituții, cari sunt alcătuite în numele ei, iar atunci când ele nu acceptează ca normă absolută acest adevăr, încetează de a se mai numi instituții culturale. Statul însuș, care nu acceptează în întregime sa această lege superioară, nu se poate numi personalitate morală și nu e nicidecât o sinteză a cetățenilor săi, ci mai curând o organizație despotică din vremile evului vechiu.

Drept aceea cei chemați datori sunt, ca să muncească încă mult și din greu, până când vor putea instăpâni și peste plaiurile Ungariei domnia culturai adevărate.

Iar până atunci părerile în chestia de valoare universală, date de mai sus pomenite instituții, nu pot avea decât o valoare de tot iluzorică, cari n'au nici în clin, nici în mânecă cu practicătatea vieții.

Marea manifestație românească din Șiria

Adunarea poporală din Șiria, pe care am vestit-o în ziarul nostru, în cursul săptămânei trecute, a dat Duminecă măsura puterilor, cari fac temelia partidului nostru național.

D. dr. Ștefan C. Pop, deputatul Șiriei, a fost însoțit de următorii membri ai comitetului nostru național: d-nii dr. Teodor Mihali, dr. Al. Vaida, Vasile Goldiș, dr. Ioan Suciu, dr. Aurel Grozda, dr. Victor Bontescu, dr. Cornel Iancu, dr. Justin Marșieu, dr. Romul Velici dr. A. Stoenscu, — și încă peste 30 intelectuali din Arad și împrejurime.

La gară aștepta toată suflarea românească din Șiria, o mulțime imensă în port alb, oameni voinici, cari fac mândria neamului nostru aici la graniță, chipuri senine veșnic dornice de luptă.

O scurtă și însufletită cuvântare de primire a ținut d. Hotăran, la care a răspuns în câteva cuvinte d. dr. Teodor Mihali, vice-președintele partidului național român.

Un lung cortegiu se înșirue apoi dela gară până sub deal în sat: banderiuul voinicilor călări în frunte, după ei trăsurile celor așteptați, iar în urmă șirienii fără număr cântând tot ce se îngăduie în această Ungarie mutilată în numele ideei.

Când tot norodul nostru a sosit la „Casa națională”, a început darea de seamă a deputatului lor, al Șirienilor, al celorlalți bravi vecini ai lor, cari singurii, împotriva silnicilor de tot felul, au trimis între românii din Ungaria un deputat în camera ungară.

Ce a fost la Șiria nu se poate descrie. Insufletirea celor din uriașa sală ca și a celor cari de afară de sub cerul liber auzeau numai frânturi de fraze, năvălea în valuri spre tribună, în vuiet de întrepreri, protestări și aprobări.

Îți făcea impresia, că un popor stăpânește acolo, că încearcă să fie stăpân pe soartea lui. Au vorbit d-nii dr. Șt. C. Pop, dr. Teodor Mihali, dr. Al. Vaida, Vasile Goldiș și dr. Victor Bontescu.

Dăm mai la vale primele trei cuvântări:

Adunarea o deschide d. avocat dr. Iacob Hotăran, care fiind aclamat de mulțime, ocupă locul prezidial. De notar al adunării e ales d. avocat dr. Emil Monția. După constituirea adunării ia cuvântul

d. deputat dr. Ștefan C. Pop

Aproape doi ani sunt de când încrederea și iubirea voastră nefățărită m'a trimis pentru a 3-a oră în parlamentul țării. Aș fi venit mai adesea între voi, dar împrejurări grave m'au împiedecat să-mi împlinesc datorința asta fierbinte.

Vă mulțumesc înainte de toate pentru marele interes ce ați arătat față de adunarea de azi, prezentându-vă în număr așa de frumos, iar în al doilea rând imi țin de datorință să mulțumesc din inimă atât în numele meu, cât și în numele adunării întregi iubitorilor mei prieteni și fruntași ai neamului (*aclamații nesfârșite*), cari au ostenit din mari depărtări la noi, să ne lumineze cu sfatul lor înțelept și să ne încurajeze la luptă stăruitoare, vrednică de numele vostru falnic, frați șirieni. (*Inteligenta de pe tribună aplaudează îndelung, iar poporul izbucnește în strigăte puternice și însufletite de „să trăiască fruntașii noștri!”*)

A venit din părțile nordice ale Ardealului d. deputat și președinte al clubului deputaților naționaliști, dr. Teodor Mihali. Dela granițele României a grăbit să vă vadă și să vă vorbească d. deputat

dr. Alexandru Vaida-Voevod, iar frații codreni ni-au trimis pe d. avocat dr. Victor Bontescu. (*Urale nesfârșite*).

În darea de seamă fie-mi permis să vă reamintesc uneltirile viclene și terorismul sălbatic ce s'a desfășurat în contra noastră pe timpul alegerilor.

Nu-i mirare dar dacă în urma acestor abuzuri nemaipomenite abia am putut intra 5 români în dieta țării din 15 câți eram mai înainte. Ușor vă puteți închipui, în ce împrejurări grele trăim când aproape 4 milioane de români nu pot trimite decât 5 reprezentanți în parlament, pe când în același timp 8 milioane de maghiari au acolo aproape 400 de reprezentanți. Grea ne era situația și mai înainte când eram 15 deputați români în dietă, dar cu atât mai grea ne este acum când abia a treia parte am mai rămas să ținem piept valurilor dușmane.

Ajunși în dietă îndată ne-am dat seama că datorințele ne sunt acum cu mult mai mari. Când tatăl își pierde soția, tovarășa vieții, greutatea familiei, creșterea micuților și toată grija casei rămân numai pe umerii capului familiei. Ei bine, așa suntem și noi, deputații naționaliști, în dieta țării. Dacă ni-am împlinit datorințele cu conștiințiozitate, dacă am făcut tot ce am putut face între împrejurările date, nu noi ci d-voastră sunteți chemați să judecați.

Am început lupta în parlament cu aceea, că am arătat în fața lumii întregi nelegiuirile cele-au săvârșit organele statului cu ocaziunea alegerilor recente. S'au spus rând pe rând fărădelegile ce am avut să întâmpinăm la alegeri. Bărbați de seamă chiar dintre maghiari, din șirul opoziției, au fost siliți să recunoască că acestea sunt toate adevărate. Au fost siliți să recunoască că numai baionetele, banii lui Iuda, și alte mijloace ticloase au împiedecat intrarea în dietă în număr mai mare a deputaților români. (*Strigăte: Blăstămăție! Rușine să le fie!*)

În țara aceasta de mult nu mai merg lucrurile așa cum ar trebui să meargă. De vre-o 8—10 ani trăim aproape numai în ex-lex. Preocupăția principală a parlamentelor ce se succed e an de an pe lângă certele nesfârșite desbaterea și votarea indemnitației, adică cum au să se folosească de averile statului. Legi priincioase pentru soarta țărânimii nu s'au adus, și acelea cari le-au votat parlamentele oligarhiei maghiare, sunt păgubitoare pentru țărânimie. Când s'au desbătut legile acestea, am luat și eu cuvântul și am încercat să opresc, după cât mi-a stat în putință, aducerea legilor dăunătoare pentru interesele țărânimii, cum e de exemplu procedura civilă. Dar față de 400 de dușmani politici ce puteam face noi, reprezentanții poporului românesc, 5 deputați români!? (*Strigăte: Jos dușmanii poporului!*)

Și când am văzut că în parlamentul oligarhiei magiare prea puțină ispravă putem face noi, cei câțiva prieteni ai poporului, — am căutat alt teren de luptă. Ne-am coborât în popor și n'am cruțat nici jerfă nici osteneală, ori unde am fost chemați să luminăm poporul, să-i deșteptăm conștiința națională, și să-i dăm tărie pentru lupta viitorului (*Aclamații și intreruperi: Dumnezeu să vă ajute!*) Lupta ni-a fost rodnică. Mulți s'au deșteptat la conștiința că mulți suntem în țara asta de un neam și de un sânge, un neam vrednic de o soartă mai bună. Am cutreerat unghiurile cele mai întunecate și în urma noastră sate întregi s'au deșteptat la conștiința românească.

Făcând bilanțul activității noastre din anul acesta, constatăm cu mândrie că e cel mai bogat în fapte mari pentru neamul românesc, de când s'a pornit activitatea parlamentară (*Aclamații și aplauze prelungite*).

Și acum, la încheiere fraților vă voi spune una:

Dacă vre-odată va veni unu la d-voastră și ar voi să judece vrednicia deputatului vostru sau ar voi să judece vrednicia comitetului, voi să vă aduceți aminte de această pildă.

A fost odată la Veneția, un oraș din Italia, care altădată a fost un stat foarte puternic care avea sub cărmuirea sa mult pământ, obiceiul ca să se aleagă, cărmuitorul, capul statului dintre cetățeni.

Și după constituția țării era lege că tot cetățeanul dela vladică până la opincă să-și ridice pălăria în fața ducelui lor. Și a fost de s'a ales odată — un duce tânăr care măcar că era tânăr

totuși flecare trebuia să-l salute. Și legea statului cerea că chiar tatăl tânărului să-l salute pe el. Dar tatăl său întâlnindu-l odată pe drum nu a voit să-l salute sub cuvânt că el este tată și nu se cuvine să scoată pălăria tatăl înaintea fiului.

Și atunci fiul văzând că tatăl său se împotrivesc legii a spus: tot tot ne vom împăca noi. Iată dacă tu nu voești să te închini în fața mea închină-te acestei cruci pe care o țin în inimă. La sfânta cruce nu ți-a fi greu să te închini. Tu nu mă saluți pe mine ci această cruce și suverinitatea Veneției. Când soldatul salută steagul care trece el nu salută pe camaradul care poartă steagul ci salută steagul care este semnul patriei sale.

Când voi respectați pe deputatul vostru, când voi ascultați de comitetul partidului național, voi nu vă supuneți omului și oamenilor cari sunt în partid ci respectați întregul neam românesc care a ales pe aceștia (aplauze prelungite). Să nu-i fie nimănu greu deci când ascultă de comitet care e ales de poporul român prin delegații conferinței naționale, ca să lupte pentru interesele neamului.

(Voci: Să-i ajute Dumnezeu).

Noi români suntem aci în această țară de 18 veacuri. Multe popoare mult mai puternice ca noi, au fost alături cu noi și s'au prăpădit și noi am rămas locului și suntem astăzi aici peste trei milioane. Și aceasta pentru că față cu dușmanul am fost uniți, am stat umăr de umăr. Să fim și de aci înainte uniți să de Dumnezeu să fim un trup și un suflet și atunci nu va fi putere în lume care să treacă peste voința noastră.

(Puternice și îndelungi urale).

D. dr. Iacob Hotăran,
președintele adunării.

Fraților, ați auzit darea de seamă a d-lui deputat cătră adunare. Cred, că sunteți de aceeaș părere cu mine dacă-i exprimăm mulțumită pentru munca sa și încredere pe mai departe... (*Trăiască, îndelungi aclamații*).

D. dr. Iacob Hotăran, dă cuvântul d-lui dr. Theodor Mihali, vice-președintele comitetului.

Intre aclamații prelungite rostește următorul discurs

dr. Teodor Mihali

„Fraților, la chemarea vrednicului d-voastră deputat Stefan Pop, am venit din mare depărtare căci doriam să vă cunosc pe d-voastră, bravi Șirieni, care în trei rânduri ați trimis în sfatul țării pe St. C. Pop. (*Aclamații: trăiască!*)

Primiți mulțumitele mele sincere și încredințarea de dragoste nemărginită ce o avem pentru voi.

Dragi români, este grea sarcina dată nouă de conferința națională.

Foarte grele sunt împrejurările luptei noastre și noi avem toată răspunderea în fața neamului.

Noi fraților, după însărcinarea dată de conferință ne-am străduit să ne facem datoria. Știți cum am luptat în parlament în toate împrejurările, când a trebuit să ne ridicăm glasul.

Pe lângă această activitate precum știți în acest an am început și o mișcare în afară de parlament cu adunările populare, prin care am căutat să aducem la cunoștința poporului toate lucrurile care sunt de folos pentru viața politică a neamului nostru.

În toate părțile am putut vedea cea mai mare insuficiență în rândurile poporului român, am văzut că poporul nostru începe să priceapă din ce în ce mai mult toate chestiunile legate de interesele noastre naționale și mai ales am văzut multă iubire față de conducătorii partidului. (*Voci: Trăiască, puternice aclamații*).

Fraților, în lupta noastră grea, singura putere, singurul sprijin al nostru este iubirea noastră.

Am și astăzi bucurie mare, că aceeași iubire care am văzut-o în toate părțile pe unde am fost cu adunările, o aveți și voi. Și această iubire îmi spune, că atunci când partidul va avea nevoie de sprijinul vostru când vor veni lucruri hotărâtoare voi veți urma sfatul conducătorilor voștri.

În luptele noastre grele vor fi și oameni poate care nu vor merge alături cu partidul național, dar să nu vă pierdeți curajul. Pădurea are uscături, dar trece vremea peste ele și uscăturile putrezesc, iar pădurea tot pădure rămâne.

Vă pot asigura fraților, că în sânul comitetului nostru există cea mai mare unire și dragoste.

Și când conferința națională se va strânge, noi cu fruntea ridicată vom merge în fața ei să dăm socoteală de însărcinarea ce ni-s'a dat.

Pentru că după puțină noi ne-am făcut și ne vom face datoria.

Toată năzuința noastră trebuie să fie ca mai presus de toate să sporim dragostea și unirea dintre noi. Căci rele sunt vremile prin care trece poporul român din Ungaria și Transilvania astăzi, dar dacă noi am fi uniți, s'ar naște o putere atât de mare care va face să învingem pe acei care stau împotriva noastră și ne opresc dreptatea și atunci starea grea în care ne aflăm astăzi noi românii va fi ca un vis.

Când conferința națională ne-a dat nouă însărcinarea de a conduce partidul, noi fraților, am jurat că vom lupta pentru îndeplinirea programului nostru.

Pe acest program am pus jurământ.

Acest program, vi-l spui pe scurt, cuprinde cea mai frumoasă idee care va face dreptate nu numai pentru români ci și pentru toți cetățenii din această țară.

Acest program cere ca poporul român să aibe drepturi de o potrivă, în stat cu toți cetățenii.

(Entusiaste strigăte: așa-i, așa vrem).

În programul dela 1848 pe care au jurat 40.000 de români în câmpia libertății la Blaj marele Simeon Barnuțiu a spus: „nu vom asupri pe nimeni dar nici noi nu vom lăsa să ne asuprească”. (*Intreruperi așa-e*). Respectăm drepturile altora dar cerem și noi să fim respectați (așa e).

Da, fraților, au trecut mulți ani de atunci și nu am ajuns încă să fim de o potrivă. Dar nu trebuie să ne pierdem nădejdea. Nu uitați că atârnă mult dela noi românii ca să căpătăm această egalitate. Atuncea când cu toții vom ține la programul nostru noi vom putea face o putere de care vor ține seamă. Și nu numai voi bravi șirieni, când vorbesc de unire nu mă gândesc la voi care v-ați arătat atât de bine vitejia voastră românească ci vorbesc de toți românii care trebuie să-și dea votul pentru program și pentru partid.

Intreruperi: Jandarmii nu ne lasă ne bat.

D. Mihali: Nu uitați, că părinții noștri și-au știut apăra legea și limba și cu vieață lor.

Fiți și voi ca un zid de apărare în jurul partidului național și atunci satana chiar de-o fi să vie și tot nu ne va putea birui.

Intreruperi: Ajută-ne, Doamne!

Ca să ajungem la această egalitate, la drepturi deopotrivă în acest stat, noi cerem votul universal. (*Intreruperi: bravo! Să trăiți! Dzeu să vă ajute!*) Și cerem ca acest vot să fie așa, ca să nu fie siliți oamenii să voteze altfel decum doresc dânsii. Adică cerem să fie direct, secret și după comune.

Și credem, fraților, că nu e departe ziua când îl vom obține cu ajutorul vostru, căci nu numai poporul român, ci toate popoarele din țară suferă cu noi, chiar și maghiarii.

(*Intreruperi: — „și pe ei taie lemne ca și pe noi!”*)

Nu voesc să mai lungesc vorba. Vă privesc în față și-mi crește inima, căci pe fețele voastre ale tuturor strălucește dragostea, înțelegerea a celor ce ați auzit și hotărârea.

Vă mulțumesc, fraților pentru iubirea ce ne arătați, cu bucurie ne ducem din mijlocul vostru, căci am văzut români viteji și cu dragoste vă zic la revedere.

Urmează discursul d-lui dr. Vaida Voevod în nr. viitor.

A apărut:

„ȘTII ROMÂNEȘTE?” de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Calea Victoriei 107.

Litere — Arte — Științe

Nicolae Gogol

Cu prilejul traducerii „Sufletele moarte“

de dr. Horia Petra-Petrescu

Mă bucur, că cititorii acestui ziar o să citească „Sufletele moarte“, celebra operă a lui Gogol, în românește. Ca să aibă și mai mare dragoste la lectura acestei frumoase și utile pentru un intelectual, tipăresc un fragment al unei conferințe a mele, care face parte dintr-o serie de conferințe contemplate precum urmează:

E vorba ca un public românesc binevoitor, dintr-un oraș al nostru, să facă cunoștință, în decurs de 10—12 seri, cu cei mai de seamă scriitori dramatici streini, pe lângă Alexandri și Caragiale, scriitorii noștri dramatici consacrați. Spre scopul acesta pregătesc niște aprecieri sumare, nepretensive, referitoare la Molière, Corneille, Racine, Shakespeare, Goethe, Schiller, Holberg, Ibsen, Anzengruber și alții. Serata mi-o începui astfel:

a) 15—20 de minute citirea biografiei și aprecierii asupra autorului, iar apoi

b) lectura, în românește, a câtorva scene marcante, caracteristice din autorul ales, eventual chiar

c) declamarea sau reprezentarea scenică (dialog, trialog) a scenelor alese.

Pentru Gogol d. e. m'am folosit de istoria literaturii rusești de Brückner, de operele autorului, în trad. germană și franceză, apoi de „amintirile“ lui Turghenieff, de „Romanul rus“ al contelui de Vogüé și de alte compendii folositoare. „Revizorul“, singura lui operă dramatică, se află în mai multe traduceri ieftine, în românește. La Schiller, d. e., am ales lectura din „Hotii“, „Wilhelm Tell“, „Fecioara dela Orleans“ și din „Don Carlos“. Cred că pe calea aceasta, sistematic, am putea aduce servicii reale generației tinere, doritoare de lectură.

Dupăcum am spus — deci — rândurile următoare sunt numai crâmpee dintr-o serată literară de acestă. Firește, comparațiile și celelalte observații îmi aparțin, dacă nu este indicat altfel.

Biografia și aprecierea operelor.

Nicolae Vasilievici Gogol (citezte Gogoli) s'a născut în 1809 în Sorocinți, guvernamentul Paltava, nu departe de Kiev. Influența mediului, în care a crescut, de mic copil se resimte în scrierile sale, mai cu seamă în cele din prima epocă a dezvoltării sale literare. În brațele bunicului său a ascultat el pentru prima oară poveștile fantastice și aventurile eroice ale rușilor-mici, din cari făcea și el parte, și imaginația vie a copilului s'a hrănit cu aceste minunate produse ale fantaziei și ale brațului rășboinic, pe cari avea să le descrie mai apoi cu atâta spirit de observație. Cobzarii naționali îi cântau epocile ucrainiene de pe timpul când se luptau cazacii zaporogi cu turcii și cu polonii, iar spiritul primitiv al tânărului se entuziasma de faptele lor, umblând la o școală, mult mai importantă pentru dezvoltarea lui, decât ar fi putut fi școala sătească. Din locul natal l-au dus într-un orașel, la gimnaziu. Biografia ne asigură, că Gogol a fost unul din cei mai de pe urmă elevi. Nu-i priia nici latinesca, nici celelalte limbi streine. În privința aceasta a avut colegi pe câțiva din cei mai distinși scriitori. Spiritul său învățat să colinde, ca un șoim, înălțimile, fără de cătușă, nu s'a putut obișnui cu aerul din școală. Dacă n'a pus temelii solide în acești ani ai tinereții, și-a completat cunoștințele, cu o râvnă pe cunoștințe vaste, aprofundându-se în literaturile occidentului. Ca tânăr de 20 de ani ajunsese în St.-Petersburg. Era la modă cariera administrativă în serviciul statului, deschizând perspective frumoase bănești pentru unul, care știe să aștepte și să îndure toate șicanele superiorilor. Gogol n'avea nici o protecție, n'avea nici parale, dar era plin de iluzii. A trebuit să ducă până în capăt un martiriu de umilințe, văzând cum i-se închid ușile înaintea nasului și cum e purtat dela Ana la Caiafa, cu promisiuni deșerte și că priviri pline de dispreț, față de el, necunoscutul provincial, fără de nici un bilet de recomandare. A făcut constatarea — dupăcum se exprimă atât de frumos contele de Vogüé — că

marele oraș este un deșert mult mai nemilosiv, decât stepa sa natală.

Sângele căzăcesc îl îndeamnă odată să ia lumea în cap. Primind niște bani dela mama-sa, pregătiți pentru eliberarea casei lor de o ipotecă, într-o bună dimineață pornește în lume — ajunge până în Germania, la Lübeck, dar — după trei zile de hoinăreală prin oraș, se întoarce la Petersburg, hotărât să trăiască proza vieții mai departe. Ajunge în postul unui expeditor, într-un minister, și aici — în mijlocul funcționării acesteia prozaice și brutale — se petrece procesul psihologic, care are ca urmare așternerea pe hârtie a minunatei nuvele „Mantaua“ (*). Acachie Acachievici, eroul principal din nuvelă, e întruparea perfectă a unui biet funcționar, timid și mărginit, care are să sufere din pricina superiorilor și camarazilor săi fără de inimă. Gogol părăsește mediul, în care nu se simțese bine, dar dela care are un folos pentru cariera sa viitoare de scriitor: folosul, că a făcut studii la fața locului cu tipurile, pe cari le va descrie mai târziu. Acelaș mare favor l-au avut: Molière, Blamarchais, Holberg, și, ca să amintim pe cel mai mare umorist al nostru, și Caragiale. Gogol credea că are talent de actor, dar după ce n'a fost primit, din cauza vocii sale — nici înfățișarea sa întregă nu era pentru scenă — s'a făcut meditator, dând lecții, fără mult succes, în familiile aristocrației din Petersburg.

Prietenii i-au exoperat o catedră de istorie la universitate. Discursul de deschidere a fost un foc de artificii — celelalte prelegeri însă au decepționat pe toți. Turghenieff a fost elevul său, în 1835, și povestește, în amintirile sale literare, cât de ciudate erau aceste prelegeri universitare. Din trei ore pe săptămână, cât avea să țină prelegeri, venea Gogol la una singură, iar dacă venea, se mărginea să bolborosească ceva pentru sine, să arate câteva tablouri de prin Palestina și alte regiuni și să ajungă în perplexitatea cea mai mare.

Studentii erau convinși că Gogol acesta nu știe aproape nimic din materia, pe care avea să o predea, și nu greșeau (adaugă Turghenieff).

La examenele ce avea să le țină, observa Gogol o tăcere completă, până când celalalt profesor de istorie examina în locul lui. Gogol se înfășura la cap într-o cărpă mare, neagră și era cuprins de o perplexitate vrednică de compătimit. A ajuns și el la convingerea, că joacă un rol ridicol, că nu este la locul unde ar trebui să fie, și și-a dat demisia, încă în anul acela. Turghenieff sfârșește pasajul cu ideea: „(Gogol) s'a năcut să fie un învățător al contemporanilor săi: dar, firește, nu de pe catedră“.

Așa avea să se și întâmple. Pe elevii dela universitate îi adormia cu vorbele sale, milioanele de cetitori însă le-a trezit la o viață nouă, încă necunoscută în analele literaturii rusești.

Cariera sa literară a primit o direcție puternică, de când a ajuns protejatul lui Pușchin, care avea o influență covârșitoare în timpul acela. (Sunt cunoscute și la noi, de Pușchin, „Prisonierul din Caucaz“ și „Tigani“). „Onegiu“ nu cred să fie tradus. C. Negruzzi a tradus vestitul: „Șal negru“ (**), se bucura chiar de prietenia lui Pușchin. Odată Gogol a povestit singur cu cât cutremur sufletesc a bătut la ușa marelui poet. Pușchin dormea încă, după o noapte petrecută la joc de cărți. Ce desiluzie dureroasă pentru un tânăr plin de idealuri, cum era Gogol! Dar momentul acesta neuitat trecu, făcând loc unei primiri cordiale. Pușchin l-a luat sub aripile sale, i-a dat subiecte de scris, l-a îndemnat să persevereze pe cărarea apucată.

Un merit neperitor pentru literatură, căci cine știe cât ar fi orbecat Gogol prin intuneric, păstrând tot pseudonimul său, plin de timiditate.

Vieța națională rusească și din istoria ei, se născură acele frumoase povestiri (***) dela sezătorile „cătunului din apropiere de Dicanca“. Intreaga Rusia-mică se perândă pe dinaintea ochilor noștri: moravurile țăranilor, cântecele lor, legendele lor,

* Nota Trad. în rom. în „Bibl. p. toți“, nr. 457.

** V. „Scrierile lui Const. Negruzzi“, vol. II. București 1872.

*** Nota Trad., dacă nu mă înșel, în Nr. 55 din „Bibl. Minerva“.

stepele cu întreagă vraja lor. Fantasie bogată și o veselie, caracteristică spiritului friv al rușilor-mici. Com ne-a dat Selma Lagerlöf în poveștile ei din Gösta Berling, ceva caracteristic din spiritul poporului svedian, așa ne-a dat Gogol descrierea stărilor și a mentalității din Rusia-mică.

Efectul cărții a fost considerabil. Pentru prima oară se descoperea un colț de țară necunoscut până acuma în literatură. Aceasta a fost cea dintâi manifestare literară mai puternică a lui Gogol. Urmără altele, cari atraseră și mai mult luarea aminte a cercurilor literare. Acum se născu și acele poezii epice în proză, cunoscute și la noi, Taras Bulba,*) care a rămas o perlă a literaturii rusești. Aici se descrie viața cazacilor de odinioară, cu tot farmecul ei, cu toate luptele crâncene și sângeroase, cu toată poezia nopților petrecute sub cerul liber, în scutul naturii. O viață la sânul naturii, cum nu și-a putut-o gândi mai frumoasă nici Jean Jacques Rousseau. Gogol nu făcea alta, decât își scria amintirile de pe timpul când visa cu bunicul său.

Operele aceste două: „Sezătorile dintr'un cătun“ și „Taras Bulba“, sunt cele mai principale din prima epocă a activității sale.

A doua epocă se manifestă, după ce a părăsit dibuirile de începător și după ce și-a câștigat și o experiență oareșică de trai.

Gogol părăsește pentru totdeauna serviciul public în 1835: e independent. Acesta e momentul unei productivități mai mari. Scrie nuvele, comedii și studii variate. Acum publică „Mantaua“ — despre care a fost vorba — „Microbul“ lui Brătescu-Voinești se ține de familia lui Acachie Acachievici — și acum aduce pe scenă faimoasa sa comedie „Revizorul“ (**).

În urma ajutorului dat de țarul Nicolae I, care dorea să apară drept un Maecena al literaților, ajunge să se joace „cea mai grozavă satiră, care a văzut vre-odată lumina rampei“ — după cum spune și Turghenieff — cu un succes foarte mare (1836).

Sunt sări cari rămân istorice în analele unei literaturi, sări despre cari se povestește din tată în fiu și cari ajung să fie împrejmuite de o aureolă mistică. Așa au fost la francezi sările, când s'a jucat „Cid“ -ul lui Corneille — tocmai două sute de ani dela reprezentarea „Revizorului“ (1636) — „Tartuffe“, de Molière sau „Nunta lui Figaro“, de Beaumarchais, sau „Hernani“ de Victor Hugo.

Dar Gogol n'a avut parte să se bucure în tihnă de succesele sale. În acelaș an este cuprins de un erces de imaginații, gloria ajunsă îi strică, îl face grandoman, îl întărită, îl silește să creadă că este persecutat, din cauza succesele obținute: astfel își pierde echilibrul sufletesc.

De ar fi fost o fire, care să poată ține piept cu atacurile, cari, de fapt, urmau, dar cari nu erau atât de importante și de vehemente, precum credea el; — dacă ar fi urmat pe cărare apucată cu atâta vervă — câte opere nemuritoare ne-ar fi dat omul ăsta, care a trebuit să se stingă mistuit de nostalgie, de un misticism ciudat și de frica persecuției continue, în vârsta de 43 de ani.

E cuprins din nou de furia călătorilor.

Unui prieten îi scrie: „Toți sunt împotriva mea: funcționari, polițiști, negustorii, literați: toți îmi ponegresc piesa... M'a apucat o oroare de piesa mea! Îți jur că nu poate nimeni să creadă cât sufer. Sunt sătul de suflet și de trup!“ (după Vogüé).

De aici încolo colindă Europa, se oprește mai mult în Roma, unde își frământă mintea bolnavă să scrie o operă nepieritoare, care să conțină descrierea și sufletul întregului popor rus — e vorba de vestitele „Suflete moarte“, cari au fost o-ândite de soarte să rămână un torso grandios, (numai părțile cele două dintâi, a doua chiar în versiuni anterioare formei celei definitive, arse de maestru) — apoi se stabilește în Moscova, unde are să moară în scurt timp.

„Sufletele moarte“, partea întâi, au fost primite de public cu sentimente deosebite. Unii aplaudau frenetic, alții desminteau pe autor care ar fi descris stările din Rusia în culori prea negre. Gogol, bolnav cum era, e cuprins de nouă crize de nervi, vrea să retracteze, promite părți mai luminoase, scrie sute de pagini de apărare, pe cari le tipărește, arde apoi în nebunia sa manuserisul părții a doua — avea să mai urmeze

* Trad. în „Biblioteca Minerva“, Nr. 16—17.

** Traduceri mai accesibile avcm în Bibl. teatrului național, nr. 5 și în Bibl. p. toți, nr. 541 (30 b).

incă o parte, dar n'a mai scris-o — și se aruncă în bratele credinței cu o furie ascetică.

Scrierile lui devin tot mai grandomane, faptele lui tot mai bizare. Intreprinde un pelerinaj la Ierusalim, caută să convingă toată lumea, că nu e reacționar, dupăcum i-s'a dus vestea și trăiește ca un ascet în Moscova, împărțind prisosul cu studenții săraci.

A murit în 1852, nemulțumit cu sine și cu lumea. Moartea sa nu produce nici un doliu național, dupăcum ar fi trebuit să producă. Singur Turgheniev, care scrisese într-o gazetă din Moscova, un necrolog, în care numise pe Gogol un „om mare”, (dealtfel un necrolog cam șablonatic) a avut să țină minte acest dat, fiindcă fu silit din partea guvernului să trăiască în exil timp de doi ani de zile — ceea ce-i fu de folos (după mărturisirea sa proprie) — căci veni în atingere cu populația dela țară, o cunoscă mai bine și numai astfel fu în stare să scrie, mai târziu, acea fanfară de eliberare a țaranilor de sub jugul iobăgiei: „Povestirile unui vânător”.

Tendința operei lui Gogol — căci da, a avut o tendință autorul, pe lângă tendința de a răspândi frumosul în cerul cititorilor săi — tendința operei lui este evidentă din următorul citat, luat după cartea contelui de Voglié din „Confesiunile unui autor”. „In Revizorul” (și și în „Sufletele moarte”) mi-am dat osteneala să adun la un loc tot ce este rău în Rusia, așa cum o cunosteam eu atunci, toate nedreptățile, cari se săvârșesc în situațiile unde ar trebui să se pretindă oamenii cei mai drepti. Voiam să batjocoresc, dintr'odată, tot răul acesta. Impresia produsă, se știe, a fost aceea a groazei.

În decursul răsului, care nu s'a manifestat nicicând la nime cu mai multă tărie, spectatorul simțea durerea mea. Chiar eu însumi băgai de seamă, că răsul meu nu mai era același și că nu mai puteam fi în operele mele omul, care fusesem până atunci. Dimpneună cu anii mei tineri a dispărut și trebuința mea de a mă înveseli cu invenții inocente.

Ca încheiere, permiteți-mi să citesc câteva pagini, cari vă vor aduce pe Gogol cu personalitatea sa și mai aproape, pagini scrise de marele, adâncul și nespuse de interesant scriitor rus, care ar trebui să fie citit cât de mult la noi, Turgheniev:

„Două zile mai târziu am asistat la citirea „Revizorului”, scrie el în „Amintiri literare și amintiri din viață”, într-o sală din odăile locuite de Gogol. Mi s'a permis să pot lua și eu parte... Spre marea mea mirare n'au urmat invitării lui Gogol toți actorii, cari jucau în „Revizor”; li-se părea dejositor, că autorul vrea să-i dascălească cum să joci! N'a venit nici o artistă dramatică. După cât am putut observa, îl jignea pe Gogol, că ofertul său a avut un răsunet atât de slab. E cunoscut cât de sgârcit era în astfel de manifestații de grație. Obrajii săi se colorară cu un roșu spălăcit, ochii i-se măriă și luceau. Gogol citia admirabil. Il auzeam pentru prima și pentru ultima oră despre Dickens, care a fost și el un cititor excelent, se putea zice, că-și joacă romanele, atât de dramatică și teatrală era prelegerea sa. Fața îi era ca aceea a unui actor de primul rang, care te silește să râzi și să plângi, Gogol — dempotrivă — mă puneă în umire în urma deosebitei sale simplități și rezerve în citire. Citea cu o măreție și totodată cu o anumită căldură naivă, ca și când și-ar da osteneala să se facă cunoscut cu un obiect lui însuș necunoscut, să-și redea impresia proprie cor-et și ca și când i-ar fi de tot indiferent, dacă are sau n'are ascultători și dacă își au și aceștia părerile lor. Efectul a fost neobișnuit, mai — cu seamă la părțile comice; trebuia să rzi vrând-nevrând — să rzi din toată inima; și pricinitorul delectării acesteia urma să citească și să se adăucească în obiect, fără să șovăiască de loc din pricina veseliei generale, ba părea că se miră chiar de ea — numai din când în când svăcnea câte un suris ascuns împrejurul buzelor și ochilor maestrului... Așa aici mi-a venit la cunoștință cu clari-

tate, cât de fals și superficial e jucat „Revizorul” pe scenă, numai cu un scop, cu o dorință: de a face publicul să ridă cât mai curând. Stam pe scaun și ascultam emoționat și vesel. A fost pentru mine o adevărată serbătoare. Durere — bucuria a-aceasta n'a ținut mult. Încă nu citise Gogol nici chiar jumătate din actul prim, când se deschise ușa cu sgomot și întră, ca o volbură, înăuntru un literat încă tânăr, dar care se pricepea deja să se îmbulzească nespuse de tare. Acesta surise jenat și salutând cu capul, fără să zică o vorbă, luă loc într'un colț al odăii. Gogol stete locului din citit; sună cu tărie din clopoțel și zise mâniaș servitorului, care alergase în odaie: „Nu ți-am poruncit, să nu lași pe nimenea înăuntru?” Tânărul se învârti perplex pe scaun, dar altfel nu se sinchisi de loc. Gogol bău apă — și începu din nou să citească; dar nu mai era ca mai înainte.

Începu să se grăbească, să murmure numai pentru sine și să mănânce cuvintele. Câte odată lăsa propoziții întregi afară și făcea numai gesturi cu mâna. Sosirea neașteptată a literatului îl scosese din cursul citirii; era evident că nervii lui nu sufereau nici cea mai mică lovitură. Numai la scena vestită, unde începe Cleștanoff să mințescă, se reculese Gogol și-și ridică glasul; voia să arate actorului, care juca pe Cleștanoff, cum are să se joace această scenă deosebit de grea. Cum a citit Gogol scena, mi s'a părut naturală și verosimilă... În general însă a fost citirea aceasta — dupăcum a spus-o chiar și Gogol — numai o schiță; și vina o purta numai literatul nepoftit, care s'a fost speriat atât de mult de greșala sa, încât a rămas pe scaun mai mult decât toți ceilalți și s'a furisat apoi după palidul și obositul Gogol în cabinetul acestuia”.

Incepe să se facă lumină

Reproducem mai la vale câteva pasagii din articolul „Certuri între frați” apărut în numărul cel mai proaspăt al ziarului „Dobrogea nouă” din Constanța. Rândurile ce urmează dovedesc că opinia publică din România a început să se cam sature de hărmalaia de vorbe late și de calomniile strigate tuturor frunțașilor vieții noastre publice.

„Luând toate acestea în considerare comitetul național încă acum un an a scos ziarul propriu „Românul” tot în Arad. Iar de atunci certurile se țin lanț.

„Românul” de atunci și până acum a elucdat chestia și toți românii de bun simț, în ochii cărora plutește un ideal, au aderat la principiile comitetului.

În schimb „Tribuna” neavând argumente, s'a coborât pe treapta cea mai infamă a calomniei, murdărind și bărfind pe toți frunțașii români de dincolo, discreditându-i într-o câțva înaintea popoului.

Căci — durere s'au aflat și mulți orbi, mai ales preoți entuziaști dela sate, cari prin tradiție veche abonau și citiau numai „Tribuna” și astfel nu au putut vedea adevărul, de altă parte au fost captivați de scrierile tinerilor scriitori, grupați în jurul „Tribunei”, care nu de mult precum s'a dovedit — înnoată în apele brădătorilor de neam și ale renegaților de talia lui Mangra etc.

Astăzi, după ce lupta pe tema confesională s'a adevărit de nedemnă prin înălțătoarele serbări de astă vară ținute la Blaj, continuă cu inversare lupta pornită de „Tribuna” pentru distrugerea comitetului național.

Și e curios lucrul, cu ce indiferență se poartă românii din România liberă față de aceste lupte, deși ar putea fi dăzători de ton. O propagandă înținsă pornită în România pentru împăciuirea adversarilor, eventual pentru înfrângerea campaniei pornită de „Tribuna” ar avea mare efect peste muni și s'ar putea salva interesele unui neam cari sunt pe cale de a se duce.

Cazul este de o importanță extraordinară și mirare că nu se prea relevează nici măcar prin capitală, despre care românii de dincolo susțin că: „Soarele culturai românești, răsare la București”.

Am aflat de bine să ne ridicăm glasul noi cei de aici, dintr'un colț îndepărtat al României, și cine știe aveava răsunet.

Din Caransebeș

Vanitatea, mândria și interesul personal au fost și sunt germenele distrugerii vieții noastre sociale din diferite centre. Oamenii fără nici un pic de altruism, lipsiți de iubirea de a-și vedea instituțiile naționale în floare se încumetă de la ajunge în vârful știrului. Bărbații noștri binemeriți, tineri onești și de talent nu se mai respectă, ci dinconță se batjocoresc în modul cel mai trivial din partea acelorora, a căror țință de viață este satisfacerea vanității sau intereselor personale, sau a clicei din care fac parte.

Aceștia sunt paraziții neamului. Li găsești pretutindeni. La adunările naționale, la cele culturale își bat pieptul, gesticulează, întrerup numai spre a atrage atenția asupra lor. Niciicând nu-vei vedea însă luând parte activă în luptă pentru apărarea drepturilor firești ale neamului. În congrese, în sinoade fac pe cavalerii moralei publice.

Dacă însă din întâmplare te vei abate pe la manifestările celorlalți compatrioți, de cine te vei poticni, dacă nu de paraziții noștri. Te duc nevoile pe la cei ce sunt în stăpâniri, vei da iarăș de aceleași figuri cu șira spinării de aspice, veșnic zâmbind, frecându-și mâinile mulțumiți de succesul șiretlicurilor făcute pe contul neamului lor. Ei sunt acei „cărțurari și farisei fățarnici”, cărora Domnul nostru Iesus Hristos le zice: „vai vouă... că sămănați cu mormintele văruiute, care din afară se arată frumoase, dar dinăuntru pline de oase de morți și de orice necurătenie”.

O caracterizare mai potrivită a burtăverzilor noștri nu puteam găsi.

Să localizăm însă chestiunea și să fixăm pe rând câteva tipuri de felul acesta, cari își joacă pe la noi și acum în bunăvoie mendrele. O datorim aceasta publicului cetitor, dar și conștiinței noastre de a da în vileag faptele, ce se comit pe contul demnității noastre a tuturor.

Incepem cu granița Banatului și anume cu centrul acesteia cu Caransebeșul. Oraș cu trecut istoric, bogat în fapte mărețe și înălțătoare de inimi. Are episcopie ortodoxă, seminar, instituțiuni culturale etc., a căror temelie a fost pusă de bărbați nemuritori, ca: episcopii Ioan Popasu și Nicolae Popea, generalul Traian Doda, Diaconovici-Loga, Bartolomei etc. Lumea românească era obișnuită să privească la acest oraș ca la un centru al luptelor noastre naționale și al culturii în Banat. Totul era în floare. O armonie, o înțelegere frățească predomină viața socială de aici până înaintea cu vr'un deceniu.

Apare însă pe orizont Constantin Burdea. Un om lipsit de orice simț mai nobil. Veșnic vânător după interesele sale proprii. Cu o ceată de sateliți, — între cari excelează binecunoscuții frații Ionescu — el știe să acapareze după un plan bine determinat toate instituțiile. Oamenii de valoare sunt scoși dela oraș, comunitatea de avere, comitetul parohial, dela diferite societăți culturale și institute de credit și economii pentru ca să fie înlocuiți cu prietenii lui Burdia. Alegerile în comitete și în direcțiuni se fac cu un terorism fără seamăn și cu diferite șiretlicuri. Oamenii de rând, fără pricepieri speciale, mediocrități ajung să fie conducătorii și îndrumătorii tuturor instituțiilor de aici.

În contra celor mai distinși fii ai neamului se pornește o goană ne bună de ponegrire și de discreditare. Bărbați integri și încărunțiți în merite, ca arhimandritul Filaret Musta, protosincelul dr. Iosif Tr. Badescu, directorul Patriciu Drăgălina, profesorii dr. Petru Barbu, Iosif Balan etc. etc. ba cei mai mult și octogenarul episcop Nicolae Popea sunt expuși la terfelirile cele mai murdare comise într-o fițuică redactată de neprihănitul paz-

In grădina de iarnă a „Hotelului Central” condusă în spirit modern găsește Onor. Public beuturi și bucătăria care îndestulește cele mai delicioase dretensiuni. După teatru cină caldă.

Pentru cununii și bancheturi săli separate. Zilnic taraf de țigani de primul rang. In cafenea după teatru cină exquisit.

Cu deosebită stimă:

AUGUSTIN CSERMÁK
hotelier.

nic al moralității publice dr. Nicolae Ionescu ajutat de indivizi ca Ilie Minea și dr. Regman-Păunaș.

„De sine se înțelege, că roiiul acesta de „burdiști“ a pus ochii în prima linie pe fagurii diferitelor bănci. În scurtă vreme îl vedem pe Burdea director la „vechea cassă de păstrare“, pe cumnatul acestuia Bastius la „Noua cassă de păstrare“, pe dr. Nicolae Ionescu fisc și director la „Sebeșana“, mai apoi după retragerea protosincedului dr. Olariu și președinte al acesteia. Celelalte „neamuri și prieteni“ natural că au fost remunerați, cu câte un post de membru în direcțiunea sau în comitetul de supraveghiere a cutărei bănci.

Despre procedura și modul cum au ajuns acești oameni să fie stăpânitorii unei bănci, voiu releva numai un caz.

Cassa de păstrare „Sebeșana“ a fost înființată înainte cu vre-o 10 ani de o mână de oameni cinstiți, dornici de a ajutara țărâniea noastră din aceste părți, exploatată din partea evreilor. În fruntea lor sta d. Filip Bria un penzionist fără pretenții, cu o avere micuță, câștigată în sudoarea feței sale. El e și ales director al „Sebeșenii“. Sub conducerea sa înțeapă institutul progresează, prinde teren. Cug-tând că ajutau, că dau pâne unui tânăr avocat român de aici, ei angajează cu mare însuflețire de fisc al băncii pe dr. Nicolae Ionescu, atunci „tânăr de mari sperante, naționalist intrasigent“ etc. etc.

Dar „se întoarce roata lumii“. În curând se găseșc mijloace, ca d. Bria se fie dat afară din directorat, și în locul lui, să se înstăpânească d. dr. Nicolae Ionescu cu ceilalți prietini ai săi.

Despre aceste mijloace, cât și despre situația în care se află de prezent acest institut românesc, voiu vorbi într'un viitor articol.

Grănicerul.

Victoria italienilor (Războiul italo-turc)

După câteva săptămâni de lăncezeală, azi avem de înregistrat știri despre noi lupte cari au avut loc pe câmpul de luptă dela Tripolis. La Deliha turcii au atacat pe italieni, dar aceștia i-au respins cu mari pierderi. Totodată se anunță din Constantinopol, că marele vizir Saïd pașa și-a prezintat demisia și că guvernul a căzut. Cazul acesta complică foarte mult războiul în Turcia, unde sub era tinerei constituții se mai suferă, că parlamentul să țină ședințe și în timpul războiului.

Noui lupte

Constantinopol. — Italienii au recucerit întăriturile de lângă Tobruk. Trupele italiene au pierdut 600 de morți, 2 tunuri, 73 puști și 21 lăzi cu munițiuni. Turcii au avut 72 morți și 118 răniți. Turcii și-au construit noi întărituri spre ost dela Tobruk.

Paris. — Agenția Havas comunică din Derna: Turcii au dat un asalt înverșunat asupra italienilor, pe care aceștia l-au respins. Italienii au avut 3 ofițeri și 70 soldați răniți.

Tobruk. — După un raport sosit la comandamentul militar italian, în lupta dela 22 dec. n., inamicul a avut pierderi colosale. Intre cei morți se află un căpitan turc și un distins șef de trib arab. La Derna e liniște.

Urmia cedată Turciei

Köln. — Ziarul „Neues Wiener Tagblatt“ din Viena publicase niște declarații ale unui diplomat rus, după care Turciei i s'ar fi rezervat de către cabinetele din Berlin și Londra teritorul Urmia, din Persia, ca despăgubire pentru pierderea Tripolisului.

Ziarul „Kölnische Zeitung“ comunică acum că această declarație constituie numai o ponegrire a Germaniei, care trebuie să fie combătută. Germania n'a făcut nici odată în chestiunea persană altceva decât să exercite o înruiere moderată.

Studentii italieni la generalul Caneva.

Roma. — Din Tripolis vine știrea, că deputațiunea studenților universitari italieni, care a venit aici pentru ca să salute pe generalul Caneva, comandantul suprem al trupelor italiene de pe câmpul de luptă, au vizitat și primarul Hussein pașa împărtășindu-i mulțumita tinerimei italiene pentru atitudinea lui loială.

Turcia dată în judecată de aviatorii francezi.

Berlin. — Ziarul „Berliner Tagblatt“ anunță din Turin, că aviatorii francezi sosiți de curând la Alexandria, cu un vapor românesc, au fost împedeți de către guvernul colonial de a pleca mai departe, deoarece aeroplanelor sunt considerate ca material de război.

Deoarece în urma acestui incident, Turcia a refuzat plățirea sumei oferită aviatorilor angajați, aceștia au dat în judecată guvernul Turciei.

Ziaristul Carrere decorat de regele Italiei.

Roma. — Regele Victor Emanuel a acordat corespondentului de război a ziarului „Le Temps“, Jean Carrere, crucea comitală a ordinului Coroanei italiene.

Neutralitatea Egiptului.

Londra. — Cuirasatul englez „Suffok“ a primit ordin, că imediat să plece cu scrisorile sigilate în Egipt.

În legătură cu știrea aceasta Agenția Reuter primește informația, că guvernul englez a trimis vasul acesta în scopul susținerii neutralității Egiptului.

Un detașament arab făcut prizonier.

Tripolis. — După informațiuni primite de comandantul suprem al trupelor italiene, trupele turco-arabe sunt concentrate în Sebea, la 30 kilometri spre sud de Ain-Zara.

Cu prilejul unei recunoașteri un detașament de trupe arabe a fost făcut prizonier la Beedin.

INFORMAȚIUNI

Arad, 1 ianuarie n. 1912.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță vreme neschimbată, mai târziu probabil frig.
Prognostic telegrafic: vreme neschimbată, mai târziu frig.
Temperatura la amiază a fost de 4.8 Cels.

Bursa de cereale din Budapesta

Fîind sârbătoare catolică, Anul-nou, bursa a fost închisă.

Noul nostru roman. La 1 ianuarie 1912 vom începe să publicăm în foia ziarului nostru vestitul roman al marelui scriitor rus Nicolae Gogol, „Suflete moarte“. Această măreață operă a literaturii universale ne dă o iconă vie din viața nobilimei ruse. Numele autorului lui Tarass Bulba e credem o garanță suficientă pentru ca orice cetitor al „Romanului“ să se simtă îndemnat a urmări zilnic foia noastră.

Traducerea se va face — pentru prima dată în românește, și într-o frumoasă românească — de unul din tinerii noștri scriitori.

Pentru Aurel C. Popovici. Cu prilejul adunării populare dela Șiria s'a trimis d-lui Aurel C. Popovici următoarea telegramă:

Reîntorși dela falnica adunare din Șiria, trimitem sămănătorului expresiunea iubirei și admirației noastre. Sămânța a produs, iar noi am început secerișul și pânea binelui va fi a neamului.

Dr. Teodor Mihali, Eleftera dr. Mihali, dr. Stefan C. Pop, d-na dr. C. Pop, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Victor Bontescu, Vasile Goldiș, dr. Ioan Suciu, dr. Aurel Grozda, dr. Aurel Crișan, dr. Cornel Iancu, dr. Iustin Marșieu, dr. Romul Veliciu, dr. Alexandru Stoenescu, dr. Sever Miclea, Ludovic Fazecaș, Ioan Berescu, Vasile Groza, Gheorghe C. Birăescu, Victor Cioflec, Traian Birăescu.

Jubileul „României June“ din Viena. Patruzeci de ani au trecut unul după altul aducând mereu generații noi la focarul de frumoase principii naționale, care e societatea „România Jună“. Cu câți bărbați mari ai vieții noastre, cari au ajuns în contact cu această instituțiune de adevărată creștere, am avut fericirea să vorbesc, toți își aduc aminte cu o duioșie făcuscă de anii petrecuți în sânul ei, toți o susțin cu recunoștință, o dovedesc și acum primind cu însuflețire patronajul serbărilor jubulare, cei mai mulți dintre ei promițând chiar, că vor veni în persoană la dânsul, cum sunt b. o domnii A. D. Xenopol, T. Mihályi, Exc. Sa metrop. Vladimir de Repta, N. Gane, A. Cuza, Bogdan, Goldiș, Dimitrie Onciul, Meyer-Lübke, Metrop. Meșianu, Negruzzi, Iorga, Saghin, . . . dna Sevastea de Carp, dna Rațiu, dna Elena Flondor, dna E. Mihályi, M. Kugler-Poni, dna Oncu . . . . .

După cum se poate concluda din pregătirile pentru acest jubileu, serbările acestea vor fi o frumoasă manifestare, ce va putea sta alături de marile serbări culturale din București, Blaj și Iași. Căci cine cunoaște istoricul societății „România Jună“, știe că toate sbuciumările și bucuriile neamului nostru s'au reprezentat mai mult ca ori și unde în această societate; de aceea și jubileul acesta e după părerea mea nu numai al „României June“ ci și al tuturor românilor, dar mai cu seamă al aceloră, cari au stat cândva în oareșicari relații cu societatea studentească din Viena.

Programul serbărilor se va publica, după cum aflu, cât de curând. O convenire socială pentru recomandarea reciprocă a oaspeților, serviciu divin, o ședință festivă, un bal și un banchet de despărțire — cam acestea sunt punctele esențiale ale frumosului program.

Speranța în reușita serbărilor ni-e mare.

D. Marmeliuc.

Banul Croației la M. Sa Impăratul Duminecă după prânz Tomasich banul Croației a fost primit în audiență specială de M. Sa Impăratul. Banul a raportat M. Sale despre rezultatul alegerilor și despre convocarea dietei provinciale. La deschiderea saborului banul va avea rol de comisar regesc. El va coti un mesaj de tren, care se svonește că va cuprinde declarații de mare însemnătate asupra situației politice din Croația. După audiență banul s'a întors în Zagrab.

Defensiva Serbiei. „Le Temps“ primește următoarele dela corespondentul său din Belgrad: „Printre liniile de cale ferată, pe cari guvernul sârbesc își propune să construiască, e una care merită cu deosebire atențiunea. E aceea, care va lega Kragujevațul, adevăc inima Șumadiei și, prin urmare, întreaga Serbie, cu orașelul Rușka, pe râul cu acelaș nume, pe locul unde acest curs de apă formează frontiera între regatul sârbesc și sandjacul Novi-Bazar.

Dacă ne gândim, că orașul Novi-Bazar nu e decât la vre-o câteva ceasuri de drum de Rușka, se va înțelege toată importanța strategică a căii ferate, care trebuie să se sfârșească în acest punct și care e proiectată ca o cale normală.

De aceea se explică campania de presă care a început în Austro-Ungaria și chiar în Serbia, pentru a face să nu isbutească proiectul despre care e vorba.

Revista pentru familia „Cosinzeana“ își va merita cu prisosință numele prin prea frumosul număr de Crăciun, ce pregătește. Va aduce poezii de Crăciun de Zaharie Bârsan, I. M. Soricu, Aurelia Pop, apoi poezii de I. Borcia, Livia Rebreanu, V. Stoica, Seb. Bornemisa, versuri glumete de Haralamb

Călămar; apoi schiță de Crăciun „*Steaua*” de Al. Ciura, nuvele de I. Agârbiceanu, Mih. Gaspar, Liviu Rebreanu, cronică medicală de dr. Hârsu, știință de G. Todică, „Rostul familiei” de dr. Tomescu, „Scrisori către o fată tânără” de Angelica, — apoi începe publicarea unui roman duos, scris de A. Foggazzaro, trad., plin de scene mișcătoare, dulci.

Doritorii a avea acest frumos număr de revistă pe sfințele sărbători, să scrie la „*Librăria Națională*” în Orăștie (Szászváros), care li-l trimite ca număr de probă, *gratis!*

Complotul din Mexico. Fostul ministru de război al Mexicului, Reyes, care plănuia punerea la cale a unei revoluțiuni împotriva guvernului mexican și asasinarea președintelui Madero, s'a predat guvernului mexican deoarece toți partizanii săi l'au părăsit. Fostul ministru de război a fost adus în capitala Mexico, unde va fi judecat de un consiliu de război.

Dispariția unui consul englez. Agenția Westnec află că consulul englez Smart, care călătorea cu o mare escortă de călăreți indieni din Bușir la Shiras, a fost atacat. Escorta lui a reușit să ajungă la Kasern, dar consulul englez a dispărut, numai calul său rănit a fost găsit.

Procesul scandaloasei afaceri de moravuri din Paris. Tribunalul corecțional din Paris a judecat procesul scandaloasei afaceri în care e implicat primul redactor al ziarului „*Lanterne*” Flachon. Pe banca acuzaților se aflau, în afară de Flachon, 20 de alți pervertiți implicați în această afacere, printre cari mai multe doamne și domni cu situații înalte în societate. Desbaterile se țin în cel mai strict secret, așa încât nu sunt admisi nici măcar reporterii ziarelor.

Arestarea unor austriaci suspecți la München. Din München vine știrea, că în prima zi de Crăciun doi domni străini, cari puneau trecătorilor diferite întrebări de ordin militar, deșteptară bănuiala unuia din trecători care anunță autoritățile polițienești. Acestea arestară imediat pe cei doi suspecți. Se stabili în urmă, că cei doi străini sunt supuși austriaci și negăsindu-se asupra lor nimic care să dea de bănuț, ei fură puși în libertate.

Asociațiunea aradană secția plugarilor din suburbiiul Pârneava aranjază duminică, în ziua primă de Crăciun, în salele Casei naționale, petrecere împreună cu reprezentanțe teatrale. Venitul e destinat pentru ajutorarea școlărilor săraci. Începutul la 7½ ore seara. *Invitări speciale nu se fac.*

Un protest al exregelui Manuel. Exregele Manuel a adresat un protest împotriva încercării guvernului portughez de a vinde toate juvaerele și obiectele de preț din palatul regal. El declară, că cea mai mare parte din obiectele prețioase aflate în palat, sunt proprietatea sa privată.

Guvernul va aduce chestia în discuția parlamentului.

Naufraziul unui vapor german. Vaporul german „*Chios*” s'a înecat în timpul sărbătorilor Crăciunului în golful Biscaniei. Din echipajul compus din 36 de persoane, au putut fi salvate numai două.

Dela conservatorul de muzică și artă dramatică din București. Marți, 20 dec. v., la orele 3 d. a., va avea loc la „*Conservatorul de muzică și artă dramatică*” din București, producțiunile claselor de dramă și comedie ale d-lor profesori: Aristizza Romanescu, Const. I. Nottara și Ioan Livescu.

Intrarea la această producție va fi cu cărți speciale, liberate gratuit de către direcțiunea acestei școli.

Victimele electricității. La ospiciul de alienați din Acarassa, în Italia, s'a întâmplat o grozavă nenorocire. O furtună puternică, trântind câțiva stâlpi ai sârmelor electrice, așezați dealungul zidului ospiciului, sârmele au căzut în grădina în care se plimbau doi alienați. Fără să-și dea seama de primejdie, nenorociții puseră mâna pe sârme, ca să le ridice; pe loc căzură morți la pământ.

Aceeaș soartă avură și alți trei bolnavi. Directorul ospiciului, văzând acest lucru de pe fereastră, crezu că-i vorba de o încăierare.

Alergă la fața locului și atingând sârmele, căzu și dânsul mort la pământ.

Doi gardieni, cari au ridicat cadavrele, s'au ales cu grave arsuri.

Toată nenorocirea s'a petrecut în mai puțin de 5 minute.

Amănunte asupra catastrofei de cinematograf din Berlin. Cu privire la catastrofa dela cinematograful din alea Frankfurt din Berlin, se mai anunță următoarele: Focul însuș a putut fi repede stins. De îndată însă ce mulțimea spectatorilor, îngrămădită într'o sală relativ mică, zări focul, se iscă o panică colosală. Toată lumea se repezi spre îngusta ușă de ieșire. Deoarece, în prima zăpăceală nimeni nu s'a gândit să reaprindă lumina electrică, s'au petrecut prin întuneric scene imposibile de descris. Numeroși copii căzând jos în timpul fugei, fură căleți în picioare și în parte grav răniți de persoanele cari veneau în urmă. Tipetele de spaimă umpleau sala, în care domnea o zăpăceală îngrozitoare.

În cele din urmă se găsiră câteva persoane mai calme, cari dădură ajutor răniților și îngrijiră de chemarea unor medici.

Când sosiră pompierii, ei nu mai avură nimic de făcut.

Doi copii fură uciși; 7 copii și o femeie grav răniți. Operatorul cinematografului a fost arestat și depus în închisoare pentru omucidere din neglijență.

Isprăvile unui nebun. Într'un hotel din Breslau, s'a petrecut o scenă foarte emoționantă: Un străin probabil englez sau american, care descinsese la hotel, sună pe portarul hotelului și trase asupra acestuia mai multe focuri de revolver, cari însă nu-și nimeriră ținta. Portarul alarmă personalul hotelului și poliția. Când aceasta din urmă sosi la fața locului, străinul o primi cu focuri de revolver, răbind pe unul din polițiști.

Pasagerul trase apoi mai multe alte focuri de revolver asupra persoanelor cari încercau să se apropie de el, ținând astfel la distanță timp de o oră și jumătate, pe toți acei cari vroiau să-l desarmeze.

Polițiștii fură nevoiți în cele din urmă să tragă și ei focuri și abia după ce pasagerul, fără îndoială nebun — fu și el rănit, la braț și la picior, ei putură pune mâna pe el.

Adus la poliție, atentatorul refuză să dea orice lămurire asupra identității sale. El fu transportat la ospiciul de nebuni.

Ziar anual. Ziarul acela, care în decursul unui an întreg numai odată apare, poartă numele: Eskimo-Buletin. Ziarul acesta apare în Cape Poince of Wales, în strămtorea Behring, în țara eschimoșilor. Anume europenii străbătând până și la câmpiile lor de gheață, au adus cu ei și cultura europeană, respective americană și aceasta au propagat-o și pe acolo. Așa presa, care le plăcea eschimoșilor tare mult; căci europenii i-au învățat a scrie și a citi. Numai un singur ziar au și acesta apare în luna lui mai.

Conferința d-lui Tzigara Samurcaș în Lugoj. „*Drapelul*” scrie: După cum am anunțat deja, a reușit harnica noastră Reuniune de femei să obțină concursul distinsului director al muzeului etnografic din București, d. A. Tzigara Samurcaș pentru o conferință, care va avea loc sub egida Reuniunii și în beneficiul cantinei școlare în teatrul orășenesc din Lugoj a treia zi de Crăciunul românesc. Subiectul conferinței va fi *Din domeniul artei noastre* și va fi însoțită cu proiecțiuni, așa că alătura cu savantele expuneri ale d-lui Tzigara Samurcaș vor trece înaintea ochilor noștri și tablourile celor mai frumoase creațiuni ale artei românești. Cu acest prilej va contribui și Reuniunea noastră de cântări cu două coruri mixte, unul ca introducere („*Concert bisericesc*” de D. Vassiliu) și unul ca încheiere („*Spre lumină*” de E. Mezzetti) după conferință. Invitări speciale nu se vor face, ci numai afișe. În n-rul viitor vom putea aduce și noi detalii despre prețul locurilor și vânzarea de bilete. Deocamdată se primesc

numai prenotări la secretarul Reuniunii de femei. Atragem cu tot dinadinsul luarea aminte a publicului nostru asupra acestei conferințe, deopotrivă instructivă și distractivă, cum nu ni-s'a dat încă în orașelul nostru.

Un non roman de dragoste al dsoarei Elkins. Mis Elkins, fosta logodnică a ducelui abruzilor, era merou urmărită de unul din adoratorii ei, inventatorul Henzy din Chicago. Aceasta o asalta cu scrisori de dragoste și avea intențiunea s'o răpească cu aeroplanul. Nu mai rămăsese nimie alta de făcut decât să ceară arestarea lui Henzy, care pare a suferi de un deranjament cerebral, — ceea ce s'a și întâmplat.

Conferințele „Societății meseriașilor români” din Blaj. Duminică în 24 decembrie înaintea unei numeroase asistențe a vorbit d. B. Turcu, despre vechii industriași ai Blajului. D. Turcu ni-a prezentat figura unui harnic muncitor tipograf, alui Petre Ispirescu, — care o viață întreagă a fost pildă de părinte iubitor, de lucrător sârguincios; iar afară de ceasurile de muncă în tipografie — serile le petrecea scriind cu multă iscusință și artă poveștile unchișului sfătos.

Tema a fost potrivită, viața lui Ispirescu e plină de învățăminte — vrednice de a fi urmate de meseriașii noștri. — D. Turcu a fost ascultat cu atențiune și răsplătit cu aplauze.

A declamat bine dna *Miria Barna* poezia Crăiasa Zânelor de G. Coșbuc; iar legătorul de cărți *Alcandru Păcurar*, a inveselit publicul cu o hazlie anecdotă de T. Speranță.

Președintele societății mulțumind conferențiarului și declamatorilor avizează publicul, că seria conferențelor se va continua numai după sărbătorile Crăciunului. („*Unirea*”).

Decorați. Din București primim știrea, că M. Sa regele Carol a decorat pe d. Ioan C. Popovici, șeful regiiei domeniului Coroanei, din *Dâmbovița*, cu ordinul „*Coroana României*” în gradul de ofițer, iar pe d. Alex. C. Catargi, fost ministru plenipotențiar al României la Londra, cu ordinul „*Coroana României*”, în gradul de mare cruce.

O arestare senzațională. Poliția din Monessen, statul Pensylvania, a făcut o captură senzațională: ea a arestat pe conducătorul de locomotivă Bridges care e bănuț că ar face parte din cunoscuta bandă a fraților Mac Namara. În momentul arestării Bridges avea cu el un cofăr în care se aflau 67 bombe și un pachet de fulmicoton. Se crede, că se plănuise un nou atentat împotriva întreprinderilor industriale.

Procesul socialistilor din Varșovia. Din Varșovia se comunică: Alaltăeri s'a pronunțat sentința în procesul monstru intentat socialistilor. Tribunalul a condamnat pe 32 dintre acuzați la mulți ani de muncă silnică iar pe alți 25 la deportare. 20 de acuzați au fost achitați.

O crimă misterioasă. În partea cea mai retrasă a Londrei a fost comis un omor misterios. Într'un restaurant din strada Hamburgului frecventat pe vremuri de cebrul Jak spinteacătorul, un polițist a găsit pe proprietarul restaurantului Samuel Milstein și pe soția acestuia, o frumuseță renumită, morți înjunghiați în paturile lor. Corpurile celor doi soți prezentau numeroase răni, ceea ce denotă, că a avut loc între victime și bandiți o luptă disperată. Ucigașii au turnat apoi parafină peste paturi și le deteră foc. Milstein avea totdeauna la el sume mari de bani. Aceștia nu fură găsiți.

Bănuiala e îndreptată asupra membrilor unui club de jucători, cari frecventau restaurantul Milstein și pe cari în ultimele zile Milstein i-ar fi anunțat că nu'l va mai tolera în localul său.

Necrolog. *Aurel Beleş*, student în medicină a răposat în 28 decembrie st. n. 1911 în vârstă de 22 ani.

Budapesta, 28 decembrie 1911. Ioan Beleş, Aurelia Beleş n. Răcz, părinți; dr. Eugen Beleş, Felicia Beleş măritată dr. Rozvány, frate și soră. Transmitem îndureratelor familiei sincere condoleanțe.

Mare nenorocire într'un cinematograf. Într'un cinematograf din Chesterfield, în Anglia, se aflau adunați, într'o sală laterală, 30 de copii cari trebuiau să colaboreze la luarea unei scene cinematografice. Un băiat își aprinse o țigară și apropiindu-se prea mult de o fată, rochia acesteia luă

foc. Se isc...

reia focul...

Cinci...

încât nu s...

vieată. Nu...

ușoare.

Accel...

muntene...

ter din ar...

treacă lac...

El căzu...

încă. Nem...

tenegrean.

Num...

mim dela...

durile urm...

Num...

apărea de...

cuprinde...

I. Agârbic...

șan, Silvi...

Goga, I.

I. Lupaș,

Pușcariu,

Oct. C. T...

număr se...

I. Agârbic...

vieața arc...

romane, c...

mai fi o...

tând o m...

cronici ve...

ceafărul...

trimite ca...

sunt ruga...

suma de...

mai în 5...

deci cu c...

va apăre...

adm. reviz...

Pet...

Cluj, ar...

13 ian. r...

Uvertura...

cor. solo.

codrul ră...

asteptat,

dealului,

dragi ne...

„*Aida*”,

—

8 ian. n...

telului A...

popovici

cor bărb...

cor solo.

C. Savu

Popovici

în un ac...

rom. d...

în 8 ian...

Iano? M...

leliță din

fier, con...

—

ranjază

Nepotul

Thomas,

T. Roxin

Evuțian.

—

la poșta

—

rea dtale

sosit cu

foșt confi

în legăt

mai pub

—

Ce

înțelea-

nația sig

cum nu

(întelegi

eschimoș

inerte di

națiunei.

zație per

peritor C

Ja

Pr...

Deskelj

în toat

foe. Se iscă o panică indescriptibilă, în timpul căreia focul cuprinse întreg grupul.

Cinci copii au suferit arsuri atât de grave încât nu sunt speranțe că vor putea scăpa cu viață. Numeroși alți copii s'au ales cu răni mai ușoare.

Accidentul mortal al primului aviator munteanegrean. Din Cetinje se anunță, că un ofițer din armata munteanegreană, Monici, voia să treacă lacul Scutari cu un aeroplan sistem Bleriot. El căzu însă în lac împreună cu aparatul și se înecă. Nenorocitul ofițer era primul aviator munteanegrean.

Numărul jubilar al „Lucaefărului“. Primim dela administrația revistei „Lucaefărul“ rândurile următoare:

Numărul jubilar al revistei „Lucaefărul“ va apărea de sărbătorile Crăciunului. Acest număr va cuprinde articole, povestiri și poezii de următorii: I. Agărbiceanu, I. Borcia, Ilariu Chendi, M. Cuntan, Silv. Dragomir, dr. On. Ghiubu, Octavian Goga, I. Gorun, St. O. Iosif, I. I. Lăpădatu, dr. I. Lupăș, Ecaterina Pitiș, Gh. Popp, dr. Sextil Pușcariu, dr. P. Roșca, M. Sadoveanu, V. Stanciu, Oct. C. Tăslăuanu, D. Tomescu și alții. În acest număr se începe romanul „Povestea unei vieți“, de I. Agărbiceanu, Subiectul romanului e luat din viața ardelenescă și e unul dintre cele mai bune romane, cari sau scris la noi. În numărul prim va mai fi o reproducere artistică în color, reprezentând o madonă de a lui Rafael, o caricatură și cronici vesele. — Numărul jubilar al revistei „Lucaefărul“ va fi deci de toată frumusețea și se va trimite ca număr de probă. Cei ce doresc să-l aibă sunt rugați să trimită administrației „Lucaefărul“ suma de 50 bani. Numărul prim se tipărește numai în 5 mii exemplare. Publicul să grăbească deci cu comanda. Revista „Lucaefărul“ în viitor va apărea săptămânal după stil vechiu. Red. și adm. revist. „Lucaefărul“ Sibiu (Nagyszeben).

Petreceeri. „Reuniunea sodalilor români din Cluj“, aranjază concert urmat de dans sâmbătă în 13 ian. n. 1912 în redută, cu următorul program: Uvertura națională „Moldova“. Răsunetul văilor, cor. solo. Vino bade iar acasă, solo. Eu mă duc codrul rămâne, Hai leliță sus la vie, cor. Te-am așteptat, Foaie verde vișinele, solo. Răsunetul Ardealului, cor. Spune-mi bade-adevărat, Vai bădiță dragi ne-avem, solo. Pe crengi de soc, cor. Opera „Aida“, orchestra militară. „Călușerul“ și „Bătuta“.

— **Corul bis. rom. din Bozovici** aranjază în 8 ian. n. 1912 concert, teatru și joc în sala hotelului Almajana, cu următorul program: A. Popovici „Marșul lui Tudor“, cor bărb. I. Vidu, „Vraja“ cor bărb. A. Popovici „Răsunetul văilor“, cor bărb. cu solo. C. Savu „Fa Marișo“, cor mixt cu solo. C. Savu „Dragostea dintâi“, cor mixt cu solo. A. Popovici „Rămas bun“, cor mixt. *Executorul com. în un act.*

— **„Reuniunea de cetire și cântări gr. or. rom.“ din Orvița-rom.** aranjază concert și teatru în 8 ian. n. 1912, cu următorul program: Ce faci lano? Mândruțică de demult. Brăul popilor. Hei leliță din cel sat. Cucuruz ca iedera. *Drumul de fier, com. în 1 act.*

— **Societatea rom. de lectură din Lipova** aranjază serată teatrală, în 8 ian. n. Se va preda Nepotul resfătat, farsă în 5 acte, jucată de C. P. Thomas, d-șoara V. Evtuțian, d-șoara L. Barbu, dr. T. Roxin, T. Ciorogariu, E. Ișfănescu și d-șoara G. Evtuțian.

„Gazeta“ rău informată. În „Gazeta Transilvaniei“, la poșta redacției cetim:

„Dlul Nae Curiosu, în Arad. În ce privește întrebarea dtale, îți putem comunica, că bagajul lui Vernescu a sosit cu siguranță, dar scrisoarea cu pricina, pe semne, a fost confiscată de poliția de graniță dela Predeal, care stă în legături intime cu cei dela „Românul“. De aceea n'o mai publică soțu Vernescu.“

Ce privește bagajul lui Vernescu „expediat cu mare înțeleală“ — dela *Polul nordic*, noi, dimpotrivă avem informația sigură, că Cook II. alias Sândică Vernescu, plecând cum nu a voit din „atmosfera austeră“ a Polului nordic (înfelegi: „Românul“) a încredințat bagajul său celebrului eschimos, care face pe răspunzătorul tuturor găgăuților inerte din fituica independentă a lui moș Nicu ramolitul naționei. Acesta însă, bagseama nu și-a primit recompensa pentru serviciile prestate în slujba celebrului descoperitor Cook II, căci a șters-o cu bagajul prețios.

Iată pricina adevărată a tăcerii.

Prinț ucigaș. Uciderea prințului de Caucaz Deskeljani a produs anul trecut multă nedumerire în toate părțile. În cele din urmă presupunerile

s'au îndreptat contra prințului Sabiani, care a avut relațiuni de dragoste cu soția nefericitului. S'a constatat acum că Sabiani e autorul moral al crimei, plătind doi muncitori ruși ca să ucidă pe prinț. Curtea cu jurați din Petersburg după debateri de mai multe zile a condamnat pe prințul Sabiani la 20 ani închisoare, iar pe cei doi lucrători la câte 12 ani.

Soția prințului a fost achitată.

Cel mai frumos cadou de Crăciun pentru casele intelectualilor noștri dela orașe și sate. Sub titlul **Din cele trecute vremi**, însemnări despre începuturile graiului culturii și literaturii neamului românesc a apărut o foarte frumoasă carte de d. Virgil Onițiu, cunoscutul scriitor și director al liceului din Brașov.

Această carte scrisă pe înțelesul tuturor, tipărită în tipografia românească „Concordia“ din Arad, — este o podoabă pentru orice bibliotecă și pe orice masă de salon. Prețul 2 coroane plus 20 bani porto poștal; pentru România 2 lei 50 bani. De vânzare la „Librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz, nr. 33.

Bibliografie

—x—

A apărut:
Noua revistă română Noutăți: Revizuirea Constituției. Chestiuni culturale: dr. C. I. Istrati — Menirea Facultății de științe. Critică: N. Em. Teohari. — Fondul și forma în literatură. I. Netzer. — Caracterizarea dinamică în literatura germană. Psihologie populară: V. Vârcol. — Cum caracterizează românul neamurile cu care a venit în atingere. Literatură: I. Chiru-Nanov. — În preajma Ceahlăului. Gabrielle d'Annunzio. — Cântul de peste mare. Trad. liberă de Const. Paul. Cronică științifică: Em. Grigoraș. — Noutăți științifice: Sborul planat al lui Orville Wright. — Atmosfera lui marie. Însemnări: Sărbătorirea dlui Spiru C. Haret. — Expoziția Gropeanu. — Geniul literar. — Domnul „A“. — Ignoranța recușurilor francezi. Revista revistelor: Lucaefărul. — Versuri. — Viața Românească. — Revista Adamachi. — Săptămâna Politică. — Mercure de France. — La Voce.

— **Săptămâna politică și cultrală nr. 2** anul II cuprinzând: Victor I. Slăvescu: Capitalul față de asigurările muncitorești, Codrin Teodorescu: Te duci (versuri), O. Casti: Stocul de siguranță și căile ferate militare, dr. S. Anastasiu: Un an de practică cu (606), Al. Vintilescu: Administrația școlară, Maria N. Costeanu—Delvâlcea: Cor de lacrimi (versuri), Mihal Burileanu: Cronică artistică — Expoziția de pictură, N. C. Dărăscu, Cronicar: Evenimentele politice. Interne și externe. Supliment. Cărți. Din ziare și reviste.

Calendarul pe anul bisect dela Hristos 1912, cu un cuprins bogat de articole literare, economice, poezii, glume și cu mai multe ilustrațiuni, între cari amintim pe a apostolului neamului *Nicolae Iorga* și a marelui mecenat *Vas. Stroescu*. Cu șematismele diecezei Arad și Oradea-mare. Prețul unui exemplar cu șematism . . . . . 50 fileri fără șematism . . . . . 30 fileri Revanzătorii capătă rabat.

La **Librăria diecezană din Arad** se află de vânzare:

Dr. Nestor Șimon: Vasile Nașcu, viața și faptele lui în legătură cu luptele grănițerilor năsăudeni pentru asigurarea averilor și fondurilor grănițărești 6.—
Lovinescu E. Scenete și fantazii 1'50
Prințesa Elena de Racovița Furiila amorului 1'20
Flacăra nrii 1, 2, 3, 4, și 5 ă 20 fil.
Psihologia precedată de Somatolepie și urmată de logica elementară de dr. Pipoș 2'40
Dr. Onișor V.: Legiuirea țării noastre 1.—
N. Iorga: Generalități cu privire la studiile istorice —50
— Studii și documente cu privire la Istoria românilor, vol. XX 10—

— Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte —30
Brătescu-Voinesti, Neamul Udreștilor, schițe și nuvele —30
Zamfirescu D., Lydda, nuvele —60
Farfauto, —30
Gorki M., Scene din viața vagabonzilor, trad. de Carp —60
Păcurariu I.: Elemente de estetică 1'20
Sărbătorirea profesorului N. Iorga cu ocazia împlinirii a 40 ani de viață. Câteva articole din ziare și reviste —40
Pavelescu C.: Poezii 3'—
Metodica Matematicii de Gh. V. Costescu 5'—
Metodica limbii române de Gh. V. Costescu 5'—
Metodica Istoriei și Geografiei de Gh. N. Costescu 7'—
Culea D. Sp. Invățământul despre natură în școala primară 3'50
Curs de pedagogie teoretică și practică de Gabr. Compayre 2'—
Metodica limbii românești de Lupu—Antonescu—Nicolescu și Ciocărlie 5'—
Curs elementar de Psihologie de Lupu C. I. 4'—
Marinescu—Avram Treptele didactice formale 3'—
Davlov Jocuri și jucării pentru copii Cum își învață Gertruda copii trad. de Borgovan 1'50
Pedagogia lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului Herbartian de Popescu I. 4'—
N. Iorga: Turburările bisericesti și politicianismul 1910—1911. —35
— Serbările dela Blaj —70
— Un biruitor, Radu-Vodă Șerban —50
— Ceva despre Ardealul românesc și viața culturală românească de astăzi —60
Flamarion, C. Lumen —60
Verne I., Ocolul pământului în 80 zile, trad. de Leca 1'20
Andersen, Grădina raiului și alte povestiri —60
Nemțeanu B., O călătorie în lumea albinelor —30
Ține N. Versuri pentru copii —30

La comanda să se alătore și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

Redactor responsabil: Atanaslu Hălmăgian.

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic unv. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Gadouri de Crăciun și Anul-nou

poți afla cu prețuri uimitor de ieftine la firma

GRALLERT J. és FIA orologier și bijutier.

ARAD, Bulevardul-Andrássy Nr. 22.

Depozit mare în brizante, juvaricale, arginterie și oroloage.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: Dr. A. Cozmuța.

Consultații dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Cereți!

în tot locul, precum în restaurante, în cafenele și în berării, foile partidului național român:

„Românul”
și
„Poporul Român”.

Telefon 266.

Telefon 266.

Cereți!

prin o corespondență

Catalogul de cărți

dela

„Librăria

Diecezană”

din

Arad, Str. Deák-Ferenc nr. 34
unde veți afla cele mai
folositoare cărți, atât
pentru școală, cât și pen-
tru literatură.

Expedarea promptă.

Să sprijinim comerțul român.

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare cu benzină, ferării, arme, etc., să cerceteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbényi-tér). Sprijiniți pe Români!

x Grăbiți și cumpărați dela Korányi în piața Libertății, ghete, pălării și alți articoli de modă pe lângă prețuri enorm de ieftine, cari se vor vinde numai scurt timp.

x Articoli de tombolă și pentru cadouri, în alegere uriașă, se află pe lângă prețurile cele mai ieftine la Fischer Simon Nagy Aruháza, Arad, Szabadság-tér No. 12.

x **Vei economisi bani mulți** dacă cumperi cadouri de Crăciun dela orologierul și bijutierul **Hirsch Jenő** din colțul *stradelor Forray și Rákoczi*. Aci ți să dă ocaziune să cumperi un gherdan cu medalion din aur veritabil cu 19 cor., un inel de aur cu 4 cor., 50 fil., și o păreche de cercei de aur numai cu 3 cor.

Aviz. Atragem atențiunea On. public românească asupra hotelului „Concordia” din Lugos.

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,

orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,

(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu becuri, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătere.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încrederea subscriberului și va fi pe deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport poți căpăta cu prețurile cele mai moderate dela firma

KOCH DÁNIEL

intreprindere de instalare a sonerilor și telefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Desfacere de
prăvălie
concesionată

Hoffmann
Sándor

ARAD, (Palatul teatrului).

Toată marfa din magazinul meu voi vinde-o cu prețul de cumpărare, unii articoli chiar și sub acest preț. Să oferă deci

cel mai bun prilej
pentru a târgui ca-
douri de Crăciun și
Anul nou.

Priviți galantarele mele, unde veți afla obiectele potrivite, mai ieftin ca ori unde. Să vinde în săptămâna asta și până când am din rezervă; confecții pentru dame și fete; articoli de blănărie, mufuri; toalete bine croite, bluze, postavuri, parcheturi, pânze și ștergere pe lângă prețuri uimitor de ieftine. Mătase curată acum numai 73 cruceri.

Palatul teatrului.

Rog priviți galantarele mele.

Alegere uriașă în orice fel de articoli corespunzători pentru cadouri de Crăciun.

Paltoane - raglan lungi, pentru dame cu guler de blană, acum costă numai 19 florini, prețul de odinioară a fost 35 florini.

Români, replantați vite, cu altoi dela firmă română

„MUGURUL“

INSOTIRE ECONOMICA ELISABETOPOLE
ERZSEBETVAROS — (Kiskukullo vm.)

Altoi de vite!!

Calitate distinsă pe lângă cele mai moderate prețuri soiuri de vin și de masă viță americană cu și fără rădăcină.

Ochiri de altoit, viță europeană cu rădăcină.

Se află de vânzare la însoțirea economică

„MUGURUL“
ELISABETOPOLE — ERZSEBETVAROS.

Material disponibil în altoi peste trei (3) milioane.

Școlile noastre de altoi n'au fost alocate de peronosporă.

Altoii sunt dezvoltati la perfecțiune.

La cumpărări pe credit cele mai ușoare condițiuni de plată!

La cerere preț curent și instrucțiuni gratis și franco!

Români! sprijiniți firmele românești că numai acelea vă vrea binele.

Prima condiție de reușită este de a folosi material solid!

Români trimiteți băeții la cursul practic de altoit.

Am onoare a atrage atențiunea prea stim. mei mușterii, precum și a Onor. public cumpărător, asupra Magazinului meu de:

H A I N E G A T A

PENTRU

• DOMNI ȘI COPII •

Unde să pot afla tot felul de haine gata și pardesiuri, pe lângă prețurile cele mai ieftine. Cu deosebire atrag atențiunea stim. preoți-presbiteri, asupra magazinului meu bogat în asortimente de reverenzi, brâuri preotești și pantaloni. Asortiment mare în paltoane de iarnă, blâni pentru oraș și voiaj, paltoane de piele și haine pentru copii.

Cu deosebită stimă:

MOSKOVITZ ZS.

ARAD, Palatul Teatrului (Szinhas épület) Telefon Nr. 534

Cadoul de Crăciun 1911.

NEW-YORKUL și LONDRA nu vrea să scape comerțul din mână în Europa și astfel o fabrică de obiecte de argint este dispusă în schimbul unei mici sume să-și desfacă depozitul. Astfel sunt imputernicit a țefteui comisionul acesta. Trimiteți oricui următoarele obiecte contra valorii de **14 Cor. 40 fil.** și anume:

- 6 buc. Cuțite cu ascuțiș engleze
  - 6 „ Linguri argint american
  - 6 „ Furculițe argint american
  - 12 „ Lingurițe pentru cafea argint american
  - 1 „ Lingură pentru seos supă argint
  - 1 „ „ laptele „
  - 6 „ Tăvițe engleze-Victoria
  - 6 „ Feșnice
  - 1 „ Străcurător pentru ceai foarte frumos
  - 1 „ Pisător pentru zahăr elegant.
- 42 bucăți la un loc numai **Cor. 14.40.**

Toate aceste 42 obiecte au costat mai înainte 80 Coroane și acum să capătă pentru prețul minimal de 14 Cor. 40 fileri.

Argintul american este un metal care nu-și perde culoarea nici peste 25 ani, pentru care să și garantează. Garanție că acest inserat nu este înșelătorie, mă oblig că în caz de nu convine marfa, să restituiesc suma fără nici o obiecțiune și deci nimenea să nu scape ocazia, ca să nu-și procure această garnitură practică, care este foarte potrivită ca cadou de nuntă și la orice ocazie cât și ca obiecte pentru economia casnică. — Să capătă numai la casa de export pentru obiecte de argint american.

H. HIRSCHBERG

VIENA II. Str. Rembrandt 19^h. — (Telefon Nr. 14597).

Trimiteți în provință contra ramburs sau dacă mi-se antcipă suma.

Praf de curățit cu 20 fil. Adevărat numai cu marca aici alăturată.

Estras din scrisori de recunoștință:

După ce eu deja a III-a oară am adus dela dumneata garnituri pentru masă și totdeauna am rămas mulțumit. Vă rog din nou a-mi trimite o colecție contra ramburs.

Georg Reichsgraf, Dunin-Roskovski,
administrator c. și reg.
Zakopane „Villa Wladyslauka“.

Mulțumit pe deplin cu colecțiunea de argint american, voi recomanda-o între cunoscuții mei la orice ocazie

Cu stimă:
Anton Marx,
oficiant de poliție.

Excelența Sa baroneasa Edelsheim mi-a recomandat cu căldură garnitura dumneavoastră de masă, din cari Vă rog a-mi trimite și mie 2 garnituri à Cor. 14.40 fileri.

Kocsard, 29/X 1904.

Iloa Tisza
născ. Graf. Degenfeld.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în serviciul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
○ ○ artistice în ale tipografiei, ○ ○

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se computează cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.

Frideric Hönig

Arad, str. Rákoczi Nr. 11—28.

∴ Premiata la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ∴

turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor :
Fondat la 1840.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30 percente la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învârti și postamente de fer, prin a căror întrebuințare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se elatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învârti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

Nouă cofetărie în Arad.

Am onoare a aduce la cunoștiuța onor. public din Arad și jur, că mi-am deschis în **Str. Forray**, (gróf Hunyady Palota) o cofetărie aranjată conform cerințelor moderne. Pregătesc pentru serbări ocazionale: **inghiețate, parfeuri, torte** etc. Execut orice comandă, ce să ține de această branșă pe lângă prețurile cele mai moderate.

Am permanent **prăjituri proaspete, precum și bomboane pregătite de mine însumi.**

Rugând binevoitorul sprijin al onorat. public, semnez:

Cu profundă stimă:

SZÉKELY SÁNDOR junior.

REDUCERE COLOSALĂ ÎN PREȚ

PENTRU SĂRBĂTORILE DE CRĂCIUN ȘI ANUL-NOU. DACĂ VOIEȘTI SĂ CUMPERI IEFTIN, CERCETEAZĂ NUMAI DECÂT MAGAZINUL PENTRU PARDISEIE DE DAME A LUI

SCHWARTZBERGER MANÓ

ARAD, STR. VÓSÖSMARTY Nr. 3.

UNDE POȚI CUMPARA PE LÂNGĂ PREȚURILE CELE MAI IEFTINE PARDISEIE PENTRU DAME ȘI COPII, DUPĂ MODA CEA MAI NOUĂ, PRECUM ȘI ALTE ARTICOLE DE BLĂNĂRIE.

Grill Károly

lăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos. (Casa proprie.)

Primește orice comande de specialitate, d. ex.: părți trebuincioase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. — Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai bună execuție. — Cumpene, greutăți, mașini economice.

Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui resolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac tot felul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

= 1911 =

S'a deschis expozițiunea pentru „Crăciunul românesc”
dela bazarul-mare a lui

FISCHER SIMON

ARAD, Piața Libertății (Szabadság-tér) Nr. 12.

ALEGERE URIAȘĂ.

ARANJAMENT LUXOS.

Jucării pentru copii!

Articoli de modă pentru domni!

Cadouri!

” ” ” ” dame!

Articole de lux și pielării!

Corfe și trăsuri pentru copii!

Cele mai moderate prețuri se pot vedea în galantare!

GHEORGHE IANCOVICI PRĂVĂLIE DE MANUFACTURĂ.

ARAD, STRADA FORRAY Nr. 2.

SOSIND NOUȚĂȚILE DE TOAMNĂ ȘI DE IARNĂ, AM ONOARE A ÎNCUNOȘTIINȚA ON. PUBLIC ROMĂNESC, CĂ ÎN PRĂVĂLIA MEA DE MANUFACTURĂ SE AFLĂ CELE MAI FINE STOFE, FLANELE, ȘI PARCETURI, ÎN MODELELE CELE MAI NOUI, ȘI TOTODATĂ PÂNZĂTURI, ȘIFOANE, GARNITURI DE DAMAST, CIORAPI, CORSETE, UMBRELE, ȘI MULTE ALTE LUCRURI DE SOIUL ACESTA. ROG BINEVOITORUL SPRIJIN.

CU DEOSEBITĂ STIMĂ: **GHEORGHE IANCOVICI.**

AVIZUL

Hotelului „VASS“ despre deschiderea festivă a restaurantului

ce va avea loc la **1 Ianuarie 1912**, n. Se vinde bere „Coroana“ de Dreher (à la Pilsen). Vinuri gustoase, bucătărie aleasă, maghiară prețuri moderate, serviciu prompt și conștiințios.

AUGUSTIN RATZKY,
HOTELIER.

Nr. telefonului 604.

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în culoare galbină și neagră cu 16 coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.
Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comandele din provincă se execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Nr. telefonului 604.

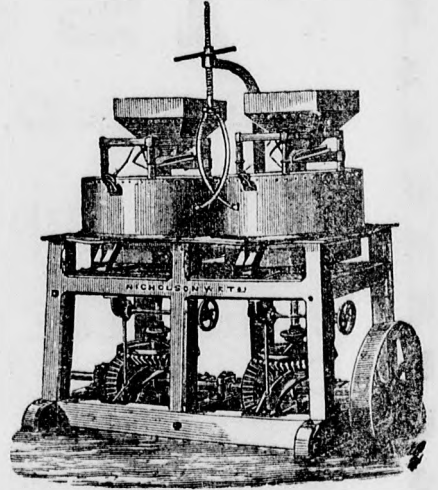
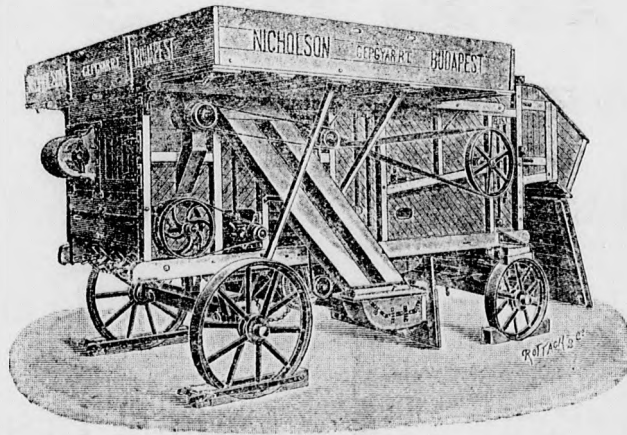
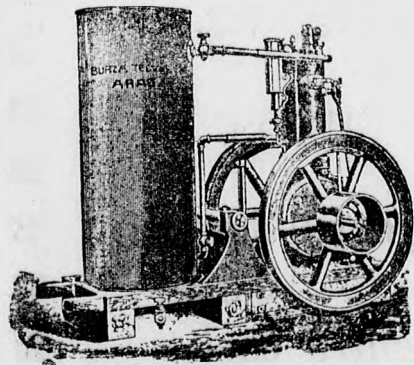
FRĂȚII BURZA

Cea mai mare firmă românească din Ungaria.

Arad, Boros Béni-tér Nr. 1.

(Casa proprie).

Recomandă magazinul lor bogat asortat de **ferării, arme** și tot felul de **mașini agricole**, arangem **mori cu motoare, mașini de trierat** cu aburi, mașini de trierat cu motor, și tot felul de **motoare** cu benzină cu oleiu brut și cu sugătoare cu gaz prețurile cele mai moderate și pe lângă plătire în rate.

Cu garnituri pentru trierat și cu prospecte pentru mori servim bucuros, eventual pentru primirea lucrurilor acestora și facerea contractului mergem la fața locului pe spesele noastre. Mare asortiment de osii Steier și originale Winter.

„Catalog trimitem gratuit“.

TIPARUL TIPOGRAF „ECONCORDIA“ ARAD.